తైత్తిరీయ బ్రాహ్మణే తృతీయాష్టకే దశమ ప్రపాఠకః

॥సావిత్రచయనమ్॥

హరిః ఓమ్॥ సంజ్ఞానం విజ్ఞానం ప్రజ్ఞానం జానదభిజానత్। సంకల్పమానం ప్రకల్పమానముపకల్పమానముపక్లృప్తం క్లృప్తమ్। శ్రేయో వసీయ ఆయథ్సంభూతం భూతమ్॥ చిత్రః కేతుః ప్రభానాభాన్థ్సంభాన్। జ్యోతిష్మాగ్‍స్తేజస్వానాతపగ్గ్‍స్తపన్నభితపన్। రోచనో రోచమానః శోభనః శోభమానః కల్యాణః॥ దర్‍శా దృష్టా దర్‍శతా విశ్వరూపా సుదర్‍శనా। ఆప్యాయమానా ప్యాయమానా ప్యాయా సూనృతేరా। ఆపూర్యమాణా పూర్యమాణా పూరయన్తీ పూర్ణా పౌర్ణమాసీ॥ దాతా ప్రదాతాఽఽనన్దో మోదః ప్రమోదః॥[1] ఆవేశయన్ నివేశయన్థ్సంవేశనః సగ్‍ంశాన్తః శాన్తః। ఆభవన్ ప్రభవన్థ్సంభవన్థ్సంభూతో భూతః॥ ప్రస్తుతం విష్టుతగ్‍ం సగ్గ్‍స్తుతం కల్యాణం విశ్వరూపమ్। శుక్రమమృతం తేజస్వి తేజః సమిద్ధమ్। అరుణం భానుమన్మరీచిమదభితపత్తపస్వత్॥ సవితా ప్రసవితా దీప్తో దీపయన్ దీప్యమానః। జ్వలఞ్జ్వలితా తపన్ వితపన్థ్సంతపన్। రోచనో రోచమానః శుమ్భూః శుమ్భమానో వామః॥ సుతా సున్వతీ ప్రసుతా సూయమానాఽభిషూయమాణా। పీతీ ప్రపా సంపా తృప్తిస్తర్పయన్తీ।[2] కాన్తా కామ్యా కామజాతాఽఽయుష్మతీ కామదుఘా॥ అభిశాస్తాఽనుమన్తాఽఽనన్దో మోదః ప్రమోదః। ఆసాదయన్నిషాదయన్థ్సగ్‍ంసాదనః సగ్‍ంసన్నః సన్నః। ఆభూర్విభూః ప్రభూః శంభూర్భువః॥ పవిత్రం పవయిష్యన్ పూతో మేధ్యః। యశో యశస్వానాయురమృతః। జీవో జీవిష్యన్థ్స్వర్గో లోకః॥ సహస్వాన్థ్సహీయానోజస్వాన్థ్సహమానః। జయన్నభిజయన్థ్సుద్రవిణో ద్రవిణోదాః। ఆర్ద్రపవిత్రో హరికేశో మోదః ప్రమోదః॥[3] అరుణోఽరుణరజాః పుణ్డరీకో విశ్వజిదభిజిత్। ఆర్ద్రః పిన్వమానోఽన్నవాన్ రసవానిరావాన్। సర్వౌషధః సమ్భరో మహస్వాన్॥ ఏజత్కా జోవత్కాః। క్షుల్లకాః శిపివిష్టకాః। సరిస్సరాః సుశేరవః। అజిరాసో గమిష్ణవః॥ ఇదానీం

తదానీమేతర్హి క్షిప్రమజిరమ్। ఆశుర్నిమేషః ఫణో ద్రవన్నతిద్రవన్న్। త్వరగ్గ్స్త్వరమాణ ఆశురాశీయాఞ్జవః॥ అగ్నిష్టోమ ఉక్థ్యోఽతిరాత్రో ద్విరాత్రస్త్రిరాత్రశ్చతూరాత్రః॥ అగ్నిర్ ఋతుః సూర్య ఋతుశ్చన్ద్రమా ఋతుః॥ ప్రజాపతిః సంవథ్సరో మహాన్కః॥[౪]

ప్రమోదస్తర్పయన్తీ ప్రమోదో జవస్త్రీణి చ ॥1॥

భూరగ్నిం చ పృథివీం చ మాం చ। త్రీగ్ంశ్చ లోకాన్థ్సంవథ్సరం చ। ప్రజాపతిస్త్వా సాదయతు। తయా దేవతయాఽఙ్గిరస్వద్ధ్రువా సీద। భువో వాయుం చాన్తరిక్షం చ మాం చ। త్రీగ్ంశ్చ లోకాన్థ్సంవథ్సరం చ। ప్రజాపతిస్త్వా సాదయతు। తయా దేవతయాఽఙ్గిరస్వద్ధ్రువా సీద। స్వరాదిత్యం చ దివం చ మాం చ। త్రీగ్ంశ్చ లోకాన్థ్సంవథ్సరం చ। ప్రజాపతిస్త్వా సాదయతు। తయా దేవతయాఽఙ్గిరస్వద్ధ్రువా సీద। భూర్భువః స్వశ్చన్ద్రమసం చ దిశశ్చ మాం చ। త్రీగ్ంశ్చ లోకాన్థ్సంవథ్సరం చ। ప్రజాపతిస్త్వా సాదయతు। తయా దేవతయాఽఙ్గిరస్వద్ధ్రువా సీద॥[౫]

సంవథ్సరం చ షట్చ ॥2॥

త్వమేవ త్వాం వేత్థ యోఽసి సోఽసి। త్వమేవ త్వామచైషీః। చితశ్చాసి సంచితశ్చాస్యగ్నే। ఏతావాగ్ంశ్చాసి భూయాగ్ంశ్చాస్యగ్నే॥ యత్తే అగ్నే న్యూనం యదు తేఽతిరిక్తమ్। ఆదిత్యాస్తదఙ్గిరసశ్చిన్వన్తు। విశ్వే తే దేవాశ్చితిమాపూరయన్తు। చితశ్చాసి సంచితశ్చాస్యగ్నే। ఏతావాగ్ంశ్చాసి భూయాగ్ంశ్చాస్యగ్నే॥ మా తే అగ్నేఽచయేన మాఽతి చ యేనాయురావృక్షి॥ సర్వేషాం జ్యోతిషాం జ్యోతిర్యదదావుదేతి। తపసో జాతమనిభృష్టమోజః। తత్తే జ్యోతిరిష్టకే। తేన మే తప। తేన మే జ్వల। తేన మే దీదిహి। యావద్దేవాః। యావదసాతి సూర్యః। యావదుతాపి బ్రహ్మ॥[౬]

ఆవృక్షి నవ చ ॥3॥

సంవథ్సరోఽసి పరివథ్సరోఽసి। ఇదావథ్సరోఽసీదువథ్సరోఽసి। ఇద్వథ్సరోఽసి వథ్సరోఽసి। తస్య తే వసన్తః శిరః। గ్రీష్మో దక్షిణః పక్షః। వర్షాః పుచ్ఛమ్। శరదుత్తరః పక్షః। హేమన్తో మధ్యమ్। పూర్వపక్షాశ్చితయః। అపరపక్షాః పురీషమ్।[౭] అహోరాత్రాణీష్టకాః। ఋషభోఽసి స్వర్గో లోకః। యస్యాం దిశి మహీయసే। తతో నో మహ ఆవహ॥ వాయుర్భూత్వా సర్వా దిశ ఆవాహి। సర్వా దిశోఽను వివాహి। సర్వా దిశోఽను సంవాహి। చిత్యా చితిమాపృణ। అచిత్యా చితిమాపృణ॥ చిదసి సముద్రయోనిః।[౮] ఇన్దుర్దక్షః శ్యేన ఋతావా। హిరణ్యపక్షః శకునో భురణ్యుః। మహాన్థ్సధస్థే ధ్రువ ఆనిషత్తః॥ నమస్తే అస్తు మా మా హిగ్ంసీః। ఏతి ప్రేతి వీతి సమిత్యుదితి। దివం మే యచ్ఛ। అన్తరిక్షం మే యచ్ఛ। పృథివీం మే యచ్ఛ। పృథివీం మే యచ్ఛ। అన్తరిక్షం మే యచ్ఛ। దివం మే యచ్ఛ॥ అహ్నా ప్రసారయ। రాత్ర్యా సమచ। రాత్ర్యా ప్రసారయ। అహ్నా సమచ। కామం ప్రసారయ। కామగ్ం సమచ॥[౯]

పురీషగ్ం సముద్రయోనిః పృథివీం మే యచ్ఛాన్తరిక్షం మే యచ్ఛ సప్త చ ॥4॥

భూర్భువః స్వః। ఓజో బలమ్। బ్రహ్మ క్షత్త్రమ్। యశో మహత్। సత్యం తపో నామ। రూపమమృతమ్। చక్షుః శ్రోత్రమ్। మన ఆయుః। విశ్వం యశో మహః। సమం తపో హరో భాః॥ జాతవేదా యది వా పావకోఽసి। వైశ్వానరో యది వా వైద్యుతోఽసి। శం ప్రజాభ్యో యజమానాయ లోకమ్। ఊర్జం పుష్టిం దదదభ్యావవృథ్స్వ॥[౧౦]

భాశ్చత్వారి చ ॥5॥

రాజ్ఞీ విరాజ్ఞీ। సమ్రాజ్ఞీ స్వరాజ్ఞీ। అర్చిః శోచిః। తపో హరో భాః। అగ్నిరిన్ద్రో బృహస్పతిః। విశ్వే దేవా భువనస్య గోపాః। తే మా సర్వే యశసా సగ్ం సృజన్తు॥[౧౧]

రాజ్ఞీన్ద్రో మా సప్త ॥6॥

అసవే స్వాహా వసవే స్వాహా। విభువే స్వాహా వివస్వతే స్వాహా। అభిభువే స్వాహాఽధిపతయే స్వాహా। దివాంపతయే స్వాహాఽగ్ంహస్పత్యాయ స్వాహా। చాక్షుష్మత్యాయ స్వాహా జ్యోతిష్మత్యాయ స్వాహా। రాజ్ఞే స్వాహా విరాజ్ఞే స్వాహా। సంరాజ్ఞే స్వాహా స్వరాజ్ఞే స్వాహా। శూషాయ స్వాహా సూర్యాయ స్వాహా। చన్ద్రమసే స్వాహా జ్యోతిషే స్వాహా। సగ్ంసర్పాయ స్వాహా కల్యాణాయ స్వాహా। అర్జునాయ స్వాహా॥[౧౨]

కల్యాణాయ స్వాహైకం చ ॥7॥

విపశ్చితే పవమానాయ గాయత। మహీ న ధారాఽత్యన్ధో అర్షతి। అహిర్ హ జీర్ణామతిసర్పతి త్వచమ్। అత్యో న క్రీడన్నసరద్వృషా హరిః॥ ఉపయామగృహీతోఽసి మృత్యవే త్వా జుష్టం గృహ్ణామి। ఏష తే యోనిర్మృత్యవే త్వా॥ అప మృత్యుమప క్షుధమ్। అపేతః శపథం జహి। అధా నో అగ్న ఆవహ। రాయస్పోషగ్ం సహస్రిణమ్॥[౧౩] యే తే సహస్రమయుతం పాశాః। మృత్యో మర్త్యాయ హన్తవే। తాన్ యజ్ఞస్య మాయయా। సర్వానవయజామహే॥ భక్షోఽస్యమృతభక్షః। తస్య తే మృత్యుపీతస్యామృతవతః। స్వగాకృతస్య మధుమతః। ఉపహూతస్యోపహూతో భక్షయామి॥ మన్ద్రాఽభిభూతిః కేతుర్యజ్ఞానాం వాక్। అసావేహి। [౧౪] అన్ధో జాగృవిః ప్రాణ। అసావేహి। బధిర ఆక్రన్దయితరపాన। అసావేహి। అహస్తోఽస్త్వా చక్షుః। అసావేహి। అపాదాశో మనః। అసావేహి। కవే విప్రచిత్తే శ్రోత్ర। అసావేహి।[౧౫] సుహస్తః సువాసాః। శూషో నామాస్యమృతో మర్త్యేషు। తం త్వాఽహం తథా వేద। అసావేహి॥ అగ్నిర్మే వాచి శ్రితః। వాగ్ఘృదయే। హృదయం మయి। అహమమృతే। అమృతం బ్రహ్మణి। వాయుర్మే ప్రాణే శ్రితః।[౧౬] ప్రాణో హృదయే। హృదయం మయి। అహమమృతే। అమృతం బ్రహ్మణి। సూర్యో మే చక్షుషి శ్రితః। చక్షుర్ హృదయే। హృదయం మయి। అహమమృతే। అమృతం బ్రహ్మణి। చన్ద్రమా

మే మనసి శ్రితః। [౧౭] మనో హృదయే। హృదయం మయి। అహమమృతే। అమృతం బ్రహ్మణి। దిశో మే శ్రోత్రే శ్రితాః। శ్రోత్రగ్ం హృదయే। హృదయం మయి। అహమమృతే। అమృతం బ్రహ్మణి। ఆపో మే రేతసి శ్రితాః। [౧౦] రేతో హృదయే। హృదయం మయి। అహమమృతే। అమృతం బ్రహ్మణి। పృథివీ మే శరీరే శ్రితా। శరీరగ్ం హృదయే। హృదయం మయి। అహమమృతే। అమృతం బ్రహ్మణి। ఓషధివనస్పతయో మే లోమసు శ్రితాః। [౧౯] లోమాని హృదయే। హృదయం మయి। అహమమృతే। అమృతం బ్రహ్మణి। ఇన్ద్రో మే బలే శ్రితః। బలగ్ం హృదయే। హృదయం మయి। అహమమృతే। అమృతం బ్రహ్మణి। పర్జన్యో మే మూర్ధ్ని శ్రితః। [౨౦] మూర్ధా హృదయే। హృదయం మయి। అహమమృతే। అమృతం బ్రహ్మణి। ఈశానో మే మన్యౌ శ్రితః। మన్యుర్ హృదయే। హృదయం మయి। అహమమృతే। అమృతం బ్రహ్మణి। ఆత్మా మ ఆత్మని శ్రితః।[౨౧] ఆత్మా హృదయే। హృదయం మయి। అహమమృతే। అమృతం బ్రహ్మణి॥ పునర్మ ఆత్మా పునరాయురాగాత్। పునః ప్రాణః పునరాకూతమాగాత్। వైశ్వానరో రశ్మిభిర్వావృధానః। అన్తస్తిష్ఠత్వమృతస్య గోపాః॥[౨౨]

సహస్రిణమిహి శ్రోత్రాసావేహి ప్రాణే శ్రితో మనసి శ్రితో రేతసి శ్రితా లోమసు శ్రితా మూర్ధ్ని శ్రిత ఆత్మని శ్రితోఽష్టౌ చ ॥8॥

అగ్నిర్వాయుః సూర్యశ్చన్ద్రమా దిశ ఆపః పృథివ్యోషధివనస్పతయ ఇన్ద్రః పర్జన్య ఈశాన ఆత్మా పునర్మే త్రయోదశ॥

ప్రజాపతిర్దేవానసృజత। తే పాప్మనా సందితా అజాయన్త। తాన్వ్యద్యత్। యద్వ్యద్యత్। తస్మాద్విద్యుత్। తమవృశ్చత్। యదవృశ్చత్। తస్మాద్వృష్టిః। తస్మాద్యత్రైతే దేవతే అభిప్రాప్నుతః। వి చ హైవాస్య తత్ర పాప్మానం ద్యతః। [౨౩] వృశ్చతశ్చ॥। సైషా మీమాగ్ంసాఽగ్నిహోత్ర ఏవ సంపన్నా। అథో ఆహుః। సర్వేషు యజ్ఞక్రతుష్వితి। హోష్యన్నప ఉపస్పృశేత్। విద్యుదసి విద్య మే పాప్మానమితి। అథ హుత్వోపస్పృశేత్। వృష్టిరసి వృశ్చ మే పాప్మానమితి। యక్ష్యమాణో వేష్ట్వా వా। వి చ హైవాస్యైతే దేవతే పాప్మానం ద్యతః। [౨౪]

వృశ్చతశ్చ॥ అత్యగ్ంహో హారుణిః। బ్రహ్మచారిణే ప్రశ్నాన్ ప్రోచ్య ప్రజిఘాయ। పరేహి। ప్లక్షం దయ్యామ్పాతిం పృచ్ఛ। వేత్థ సావిత్రాం 3 న్న వేత్థా 3 ఇతి। తమాగత్య పప్రచ్ఛ। ఆచార్యో మా ప్రాహైషీత్। వేత్థ సావిత్రాం 3 న వేత్థా 3 ఇతి। స హోవాచ వేదేతి।[౨౪] స కస్మిన్ ప్రతిష్ఠిత ఇతి। పరోరజసీతి। కస్తద్యత్పరోరజా ఇతి। ఏష వావ స పరోరజా ఇతి హోవాచ। య ఏష తపతి। ఏషోఽర్వాగ్రజా ఇతి। స కస్మిన్న్వేష ఇతి। సత్య ఇతి। కిం తత్సత్యమితి। తప ఇతి।[౨౬] కస్మిన్ను తప ఇతి। బల ఇతి। కిం తద్బలమితి। ప్రాణ ఇతి॥ మా స్మ ప్రాణమతి పృచ్ఛ ఇతి మాఽఽచార్యోఽబ్రవీదితి హోవాచ బ్రహ్మచారీ। స హోవాచ ప్లక్షో దయ్యామ్పాతిః। యద్వై బ్రహ్మచారిన్ ప్రాణమత్యప్రక్ష్యః। మూర్ధా తే వ్యపతిష్యత్। అహముత ఆచార్యాచ్ఛ్రేయాన్ భవిష్యామి। యో మా సావిత్రే సమవాదిష్టేతి। [౨౭] తస్మాథ్సావిత్రే న సంవదేత। స యో హ వై సావిత్రం విదుషా సావిత్రే సంవదతే। సహాస్మిఞ్ఛ్రియం దధాతి। అను హ వా అస్మా అసౌ తపఞ్ఛ్రియం మన్యతే। అన్వస్మై శ్రీస్తపో మన్యతే। అన్వస్మై తపో బలం మన్యతే। అన్వస్మై బలం ప్రాణం మన్యతే॥ స యదాహ। సంజ్ఞానం విజ్ఞానం దర్శా దృష్టేతి। ఏష ఏవ తత్।[౨౮] అథ యదాహ। ప్రస్తుతం విష్టుతగ్ం సుతా సున్వతీతి। ఏష ఏవ తత్। ఏష హ్యేవ తాన్యహాని। ఏష రాత్రయః। అథ యదాహ। చిత్రః కేతుర్దాతా ప్రదాతా సవితా ప్రసవితాఽభిశాస్తాఽనుమన్తేతి। ఏష ఏవ తత్। ఏష హ్యేవ తేఽహ్నో ముహూర్తాః। ఏష రాత్రేః। [౨౯] అథ యదాహ। పవిత్రం పవయిష్యన్థ్సహస్వాన్థ్సహీయానరుణోఽరుణరజా ఇతి। ఏష ఏవ తత్। ఏష హ్యేవ తేఽర్ధమాసాః। ఏష మాసాః। అథ యదాహ। అగ్నిష్టోమ ఉక్థ్యోఽగ్నిర్ ఋతుః ప్రజాపతిః సంవథ్సర ఇతి। ఏష ఏవ తత్। ఏష హ్యేవ తే యజ్ఞక్రతవః। ఏష ఋతవః। [30] ఏష సంవథ్సరః। అథ యదాహ। ఇదానీం తదానీమితి। ఏష ఏవ తత్। ఏష హ్యేవ తే ముహూర్తానాం ముహూర్తాః॥ జనకో హ వైదేహః। అహోరాత్రైః సమాజగామ। తగ్ం హోచుః। యో వా అస్మాన్ వేద। విజహత్పాప్మానమేతి।[30] సర్వమాయురేతి। అభి స్వర్గం

లోకం జయతి। నాస్యాముష్మిఀల్లోకేఽన్నం క్షీయత ఇతి। విజహద్ధ వై పాప్మానమేతి। సర్వమాయురేతి। అభి స్వర్గం లోకం జయతి। నాస్యాముష్మిఀల్లోకేఽన్నం క్షీయతే। య ఏవం వేద॥ అహీనా హాశ్వథ్యః। సావిత్రం విదాంచకార।[3౨] స హ హగ్ంసో హిరణ్మయో భూత్వా। స్వర్గం లోకమియాయ। ఆదిత్యస్య సాయుజ్యమ్। హగ్ంసో హ వై హిరణ్మయో భూత్వా। స్వర్గం లోకమేతి। ఆదిత్యస్య సాయుజ్యమ్। య ఏవం వేద॥ దేవభాగో హ శ్రౌతర్షః। సావిత్రం విదాంచకార। తగ్ం హ వాగదృశ్యమానాఽభ్యువాచ।[33] సర్వం బత గౌతమో వేద। యః సావిత్రం వేదేతి। స హోవాచ। కైషా వాగసీతి। అయమహగ్ం సావిత్రః। దేవానాముత్తమో లోకః। గుహ్యం మహో బిభ్రదితి। ఏతావతి హ గౌతమః। యజ్ఞోపవీతం కృత్వాఽధో నిపపాత। నమో నమ ఇతి।[3౪] స హోవాచ। మా భైషీర్గౌతమ। జితో వై తే లోక ఇతి। తస్మాద్యే కే చ సావిత్రం విదుః। సర్వే తే జితలోకాః॥ స యో హ వై సావిత్రస్యాష్టాక్షరం పదగ్గ్ శ్రియాఽభిషిక్తం వేద। శ్రియా హైవాభిషిచ్యతే। ఘృణిరితి ద్వే అక్షరే। సూర్య ఇతి త్రీణి। ఆదిత్య ఇతి త్రీణి।[3౫] ఏతద్వై సావిత్రస్యాష్టాక్షరం పదగ్గ్ శ్రియాఽభిషిక్తమ్। య ఏవం వేద। శ్రియా హైవాభిషిచ్యతే। తదేతదృచాఽభ్యుక్తమ్। ఋచో అక్షరే పరమే వ్యోమన్న్। యస్మిన్దేవా అధి విశ్వే నిషేదుః। యస్తం న వేద కిమృచా కరిష్యతి। య ఇత్తద్విదుస్త ఇమే సమాసత ఇతి। న హ వా ఏతస్యర్చా న యజుషా న సామ్నాఽర్థోఽస్తి। యః సావిత్రం వేద॥[3౬] తదేతత్పురి యద్దేవచక్రమ్। ఆర్ద్రం పిన్వమానగ్గ్ స్వర్గే లోక ఏతి। విజహద్విశ్వా భూతాని సంపశ్యత్। ఆర్ద్రో హ వై పిన్వమానః స్వర్గే లోక ఏతి। విజహన్ విశ్వా భూతాని సంపశ్యన్న్। య ఏవం వేద॥ శూషో హ వై వార్ష్ణేయః। ఆదిత్యేన సమాజగామ। తగ్ం హోవాచ। ఏహి సావిత్రం విద్ధి। అయం వై స్వర్గ్యోఽగ్నిః పారయిష్ణురమృతాథ్సంభూత ఇతి। ఏష వావ స సావిత్రః। య ఏష తపతి॥ ఏహి మాం విద్ధి। ఇతి హైవైనం తదువాచ॥[3౭]

ధృతో ధృతో వేదేతి తప ఇతి సమవాదిష్టేతి తద్వాత్రేర్ ఋతవ ఏతి చకారోవాచ నమ ఇత్యాదిత్య ఇతి త్రీణి సావిత్రం వేద

విద్ధి పఞ్చ చ ॥9॥

ప్రజాపతిర్దేవాన్థ్సంజ్ఞానం ప్రస్తుతం తాన్యహాన్యేష రాత్రయశ్చిత్రః కేతుస్తేఽహ్నో ముహూర్తా రాత్రేః పవిత్రం తేఽర్ధమాసా అగ్నిష్టోమా యజ్ఞక్రతవ ఇదానీం ముహూర్తానాం జనకోఽహీనా దేవభాగః కైషా వాజ్మా ఋషో హ వై షోడశ ॥

ఇయం వావ సరఘా। తస్యా అగ్నిరేవ సారఘం మధు। యా ఏతాః పూర్వపక్షాపరపక్షయో రాత్రయః। తా మధుకృతః। యాన్యహాని। తే మధువృషాః। స యో హ వా ఏతా మధుకృతశ్చ మధువృషాగ్శ్చ వేద। కుర్వన్తి హాస్యైతా అగ్నౌ మధు। నాస్యేష్టాపూర్తం ధయన్తి। అథ యో న వేద। [౩౦] న హాస్యైతా అగ్నౌ మధు కుర్వన్తి। ధయన్త్యస్యేష్టాపూర్తమ్॥ యో హ వా అహోరాత్రాణాం నామధేయాని వేద। నాహోరాత్రేష్వార్తిమార్ఛతి। సంజ్ఞానం విజ్ఞానం దర్శా దృష్టేతి। ఏతావనువాకౌ పూర్వపక్షస్యాహోరాత్రాణాం నామధేయాని। ప్రస్తుతం విష్టుతగ్ం సుతా సున్వతీతి। ఏతావనువాకావపరపక్షస్యాహోరాత్రాణాం నామధేయాని। నాహోరాత్రేష్వార్తిమార్ఛతి। య ఏవం వేద। [౩౯] యో హ వై ముహూర్తానాం నామధేయాని వేద। న ముహూర్తేష్వార్తిమార్ఛతి। చిత్రః కేతుర్దాతా ప్రదాతా సవితా ప్రసవితాఽభిశాస్తాఽనుమన్తేతి। ఏతేఽనువాకా ముహూర్తానాం నామధేయాని। న ముహూర్తేష్వార్తిమార్ఛతి। య ఏవం వేద। యో హ వా అర్ధమాసానాం చ మాసానాం చ నామధేయాని వేద। నార్ధమాసేషు న మాసేష్వార్తిమార్ఛతి। పవిత్రం పవియిష్యన్థ్సహస్వాన్థ్సహీయానరుణోఽరుణరజా ఇతి। ఏతేఽనువాకా అర్ధమాసానాం చ మాసానాం చ నామధేయాని। [౪౦] నార్ధమాసేషు న మాసేష్వార్తిమార్ఛతి। య ఏవం వేద। యో హ వై యజ్ఞక్రతూనాం చర్తూనాం చ సంవథ్సరస్య చ నామధేయాని వేద। న యజ్ఞక్రతుషు నర్తుషు న సంవథ్సర ఆర్తిమార్ఛతి। అగ్నిష్టోమ ఉక్థ్యోఽగ్నిర్ ఋతుః ప్రజాపతిః సంవథ్సర ఇతి। ఏతేఽనువాకా యజ్ఞక్రతూనాం చర్తూనాం చ సంవథ్సరస్య చ నామధేయాని। న యజ్ఞక్రతుషు నర్తుషు న సంవథ్సర

ఆర్తిమార్ఛతి। య ఏవం వేద। యో హ వై ముహూర్తానాం ముహూర్తాన్ వేద। న ముహూర్తానాం ముహూర్తేష్వార్తిమార్ఛతి।[౪౦] ఇదానీం తదానీమితి। ఏతే వై ముహూర్తానాం ముహూర్తాః। న ముహూర్తానాం ముహూర్తేష్వార్తిమార్ఛతి। య ఏవం వేద॥ అథో యథా క్షేత్రజ్ఞో భూత్వాఽనుప్రవిశ్యాన్నమత్తి। ఏవమేవైతాన్ క్షేత్రజ్ఞో భూత్వాఽనుప్రవిశ్యాన్నమత్తి। స ఏతేషామేవ సలోకతాగ్ం సాయుజ్యమశ్నుతే। అప పునర్మృత్యుం జయతి। య ఏవం వేద॥ [౪౧]

న వేదైవం వేదానువాకా అర్ధమాసానాం చ మాసానాం చ నామధేయాని ముహూర్తేష్వార్తిమార్ఛతి నవ చ ॥10॥

ఇయమహోరాత్రాణాగ్ం సంజ్ఞానం పూర్వపక్షస్య ప్రస్తుతమపరపక్షస్య ముహూర్తానాం చిత్రః కేతురర్ధమాసానాం పవిత్రం యజ్ఞక్రతూనామగ్నిష్టోమో యజ్ఞక్రతూనామిదానీం ముహూర్తానాం ముహూర్తాన్ వేదేదానీమథో ద్వాదశ ॥

కశ్చిద్ధ వా అస్మాల్లోకాత్ప్రేత్య। ఆత్మానం వేద। అయమహమస్మీతి। కశ్చిత్స్వం లోకం న ప్రతిప్రజానాతి। అగ్నిముగ్ధో హైవ ధూమతాన్తః। స్వం లోకం న ప్రతిప్రజానాతి॥ అథ యో హైవైతమగ్నిగ్ం సావిత్రం వేద। స ఏవాస్మాల్లోకాత్ప్రేత్య। ఆత్మానం వేద। అయమహమస్మీతి। [౪౩] స స్వం లోకం ప్రతిప్రజానాతి। ఏష ఉ వేవైనం తథ్సావిత్రః। స్వర్గం లోకమభివహతి॥ అహోరాత్రైర్వా ఇదగ్ం సయుగ్భిః క్రియతే। ఇతిరాత్రాయాదీక్షిషత। ఇతిరాత్రాయ వ్రతముపాగురితి। తానిహాసేవంవిదుషః। అముష్మింల్లోకే శేవధిం ధయన్తి। ధీతగ్ం హైవ స శేవధిమను పరైతి॥ అథ యో హైవైతమగ్నిగ్ం సావిత్రం వేద।[౪౪] తస్య హైవాహోరాత్రాణి। అముష్మింల్లోకే శేవధిం న ధయన్తి। అధీతగ్ం హైవ స శేవధిమను పరైతి॥ భరద్వాజో హ త్రిభిరాయుర్భిర్బ్రహ్మచర్యమువాస। తగ్ం హ జీర్ణిగ్గ్ స్థవిరగ్ం శయానమ్। ఇన్ద్ర ఉపవ్రజ్యోవాచ। భరద్వాజ। యత్తే చతుర్థమాయుర్దద్యామ్। కిమేనేన కుర్యా ఇతి। బ్రహ్మచర్యమేవైనేన చరేయమితి హోవాచ। [౪౫] తగ్ం హ త్రీన్ గిరిరూపానవిజ్ఞాతానివ దర్శయాంచకార। తేషాగ్ం హైకైకస్మాన్ ముష్టినాఽఽదదే। స హోవాచ।

భరద్వాజేత్యామన్త్ర్య। వేదా వా ఏతే। అనన్తా వై వేదాః। ఏతద్వా ఏతైస్త్రిభిరాయుర్భిరన్వవోచథాః। అథ త ఇతరదననూక్తమేవ। ఏహీమం విద్ధి। అయం వై సర్వవిద్యేతి।[౪౬] తస్మై హైతమగ్నిగ్ం సావిత్రమువాచ। తగ్ం స విదిత్వా। అమృతో భూత్వా। స్వర్గం లోకమియాయ। ఆదిత్యస్య సాయుజ్యమ్॥ అమృతో హైవ భూత్వా। స్వర్గం లోకమేతి। ఆదిత్యస్య సాయుజ్యమ్। య ఏవం వేద। ఏషో ఏవ త్రయీ విద్యా। [౪౭] యావన్తగ్ం హ వై త్రయ్యా విద్యయా లోకం జయతి। తావన్తం లోకం జయతి। య ఏవం వేద॥ అగ్నేర్వా ఏతాని నామధేయాని। అగ్నేరేవ సాయుజ్యగ్ం సలోకతామాప్నోతి। య ఏవం వేద। వాయోర్వా ఏతాని నామధేయాని। వాయోరేవ సాయుజ్యగ్ం సలోకతామాప్నోతి। య ఏవం వేద। ఇన్ద్రస్య వా ఏతాని నామధేయాని। [౪౮] ఇన్ద్రస్యైవ సాయుజ్యగ్ం సలోకతామాప్నోతి। య ఏవం వేద। బృహస్పతేర్వా ఏతాని నామధేయాని। బృహస్పతేరేవ సాయుజ్యగ్ం సలోకతామాప్నోతి। య ఏవం వేద। ప్రజాపతేర్వా ఏతాని నామధేయాని। ప్రజాపతేరేవ సాయుజ్యగ్ం సలోకతామాప్నోతి। య ఏవం వేద। బ్రహ్మణో వా ఏతాని నామధేయాని। బ్రహ్మణ ఏవ సాయుజ్యగ్ం సలోకతామాప్నోతి। య ఏవం వేద॥ స వా ఏషోఽగ్నిరపక్షపుచ్ఛో వాయురేవ। తస్యాగ్నిర్ముఖమ్। అసావాదిత్యః శిరః। స యదేతే దేవతే అన్తరేణ। తథ్సర్వగ్ం సీవ్యతి। తస్మాథ్సావిత్రః॥[౪౯]

*అయమహమస్మీతి వేద హోవాచ సర్వవిద్యేతి విద్యేన్ద్రస్య వా ఏతాని నామధేయాని బ్రహ్మణ ఏవ సాయుజ్యగ్ం సలోకతామాప్నోతి సప్త చ॥**11**॥*

అగ్నేర్వాయోరిన్ద్రస్య బృహస్పతేః ప్రజాపతేర్బ్రహ్మణః సవై సప్త॥

*సంజ్ఞానం భూస్త్వమేవ సంవథ్సరోసి భూ రాజ్ఞ్యసవే విపశ్చితే ప్రజాపతిర్దేవానియం వావ సరఘా కశ్చిద్ధైకాదశ॥**11**॥*

*సంజ్ఞానగ్ం రాజ్ఞీ మూర్ధా హృదయ ఏష సంవథ్సరో నార్ధమాసేషు నవచత్వారిగ్ంశత్ ॥**49**॥*

సంజ్ఞానగ్ం సావిత్రః॥

॥హరిః ఓమ్॥

తైత్తిరీయ బ్రాహ్మణే తృతీయాష్టకే ఏకాదశ ప్రపాఠకః

॥నాచికేతచయనమ్॥

హరిః ఓమ్॥ లోకోఽసి స్వర్గోఽసి। అనన్తోఽస్యపారోఽసి। అక్షితోఽస్యక్షయ్యోఽసి। తపసః ప్రతిష్ఠా। త్వయీదమన్తః। విశ్వం యక్షం విశ్వం భూతం విశ్వగ్ం సుభూతమ్। విశ్వస్య భర్తా విశ్వస్య జనయితా। తం త్వోపదధే కామదుఘమక్షితమ్। ప్రజాపతిస్త్వా సాదయతు। తయా దేవతయాఽఙ్గిరస్వద్ధ్రువా సీద॥ [౧] తపోఽసి లోకే శ్రితమ్। తేజసః ప్రతిష్ఠా। త్వయీదమన్తః। విశ్వం యక్షం విశ్వం భూతం విశ్వగ్ం సుభూతమ్। విశ్వస్య భర్తృ విశ్వస్య జనయితృ। తత్త్వోపదధే కామదుఘమక్షితమ్। ప్రజాపతిస్త్వా సాదయతు। తయా దేవతయాఽఙ్గిరస్వద్ధ్రువా సీద॥ [౨] తేజోఽసి తపసి శ్రితమ్। సముద్రస్య ప్రతిష్ఠా। త్వయీదమన్తః। విశ్వం యక్షం విశ్వం భూతం విశ్వగ్ం సుభూతమ్। విశ్వస్య భర్తృ విశ్వస్య జనయితృ। తత్త్వోపదధే కామదుఘమక్షితమ్। ప్రజాపతిస్త్వా సాదయతు। తయా దేవతయాఽఙ్గిరస్వద్ధ్రువా సీద॥ [3] సముద్రోఽసి తేజసి శ్రితః। అపాం ప్రతిష్ఠా। త్వయీదమన్తః। విశ్వం యక్షం విశ్వం భూతం విశ్వగ్ం సుభూతమ్। విశ్వస్య భర్తా విశ్వస్య జనయితా। తం త్వోపదధే కామదుఘమక్షితమ్। ప్రజాపతిస్త్వా సాదయతు। తయా దేవతయాఽఙ్గిరస్వద్ధ్రువా సీద॥[౪] ఆపః స్థ సముద్రే శ్రితాః। పృథివ్యాః ప్రతిష్ఠా యుష్మాసు। ఇదమన్తః। విశ్వం యక్షం విశ్వం భూతం విశ్వగ్ం సుభూతమ్। విశ్వస్య భర్త్ర్యో విశ్వస్య జనయిత్ర్యః। తా వ ఉపదధే కామదుఘా అక్షితాః। ప్రజాపతిస్త్వా సాదయతు। తయా దేవతయాఽఙ్గిరస్వద్ధ్రువా సీద॥[౫] పృథివ్యస్యప్సు శ్రితా। అగ్నేః ప్రతిష్ఠా। త్వయీదమన్తః। విశ్వం యక్షం విశ్వం భూతం విశ్వగ్ం సుభూతమ్। విశ్వస్య భర్త్రీ విశ్వస్య జనయిత్రీ। తాం

త్వోపదధే కామదుఘామక్షితామ్। ప్రజాపతిస్త్వా సాదయతు। తయా దేవతయాఽఙ్గిరస్వద్ధ్రువా సీద॥ [౬] అగ్నిరసి పృథివ్యాగ్ం శ్రితః। అన్తరిక్షస్య ప్రతిష్ఠా। త్వయీదమన్తః। విశ్వం యక్షం విశ్వం భూతం విశ్వగ్ం సుభూతమ్। విశ్వస్య భర్తా విశ్వస్య జనయితా। తం త్వోపదధే కామదుఘమక్షితమ్। ప్రజాపతిస్త్వా సాదయతు। తయా దేవతయాఽఙ్గిరస్వద్ధ్రువా సీద॥ [౭] అన్తరిక్షమస్యగ్నౌ శ్రితమ్। వాయోః ప్రతిష్ఠా। త్వయీదమన్తః। విశ్వం యక్షం విశ్వం భూతం విశ్వగ్ం సుభూతమ్। విశ్వస్య భర్తృ విశ్వస్య జనయితృ। తత్త్వోపదధే కామదుఘమక్షితమ్। ప్రజాపతిస్త్వా సాదయతు। తయా దేవతయాఽఙ్గిరస్వద్ధ్రువా సీద॥[౮] వాయురస్యన్తరిక్షే శ్రితః। దివః ప్రతిష్ఠా। త్వయీదమన్తః। విశ్వం యక్షం విశ్వం భూతం విశ్వగ్ం సుభూతమ్। విశ్వస్య భర్తా విశ్వస్య జనయితా। తం త్వోపదధే కామదుఘమక్షితమ్। ప్రజాపతిస్త్వా సాదయతు। తయా దేవతయాఽఙ్గిరస్వద్ధ్రువా సీద॥ [౯] ద్యౌరసి వాయౌ శ్రితా। ఆదిత్యస్య ప్రతిష్ఠా। త్వయీదమన్తః। విశ్వం యక్షం విశ్వం భూతం విశ్వగ్ం సుభూతమ్। విశ్వస్య భర్త్రీ విశ్వస్య జనయిత్రీ। తం త్వోపదధే కామదుఘామక్షితామ్। ప్రజాపతిస్త్వా సాదయతు। తయా దేవతయాఽఙ్గిరస్వద్ధ్రువా సీద॥ [౧౦] ఆదిత్యోఽసి దివి శ్రితః। చన్ద్రమసః ప్రతిష్ఠా। త్వయీదమన్తః। విశ్వం యక్షం విశ్వం భూతం విశ్వగ్ం సుభూతమ్। విశ్వస్య భర్తా విశ్వస్య జనయితా। తం త్వోపదధే కామదుఘమక్షితమ్। ప్రజాపతిస్త్వా సాదయతు। తయా దేవతయాఽఙ్గిరస్వద్ధ్రువా సీద॥ [౧౧] చన్ద్రమా అస్యాదిత్యే శ్రితః। నక్షత్రాణాం ప్రతిష్ఠా। త్వయీదమన్తః। విశ్వం యక్షం విశ్వం భూతం విశ్వగ్ం సుభూతమ్। విశ్వస్య భర్తా విశ్వస్య జనయితా। తం త్వోపదధే కామదుఘమక్షితమ్। ప్రజాపతిస్త్వా సాదయతు। తయా దేవతయాఽఙ్గిరస్వద్ధ్రువా సీద॥[౧౨] నక్షత్రాణి స్థ చన్ద్రమసి శ్రితాని। సంవత్సరస్య ప్రతిష్ఠా యుష్మాసు। ఇదమన్తః। విశ్వం యక్షం విశ్వం భూతం విశ్వగ్ం సుభూతమ్। విశ్వస్య భర్తౄణి విశ్వస్య జనయితౄణి। తాని వ ఉపదధే కామదుఘాన్యక్షితాని। ప్రజాపతిస్త్వా

సాదయతు। తయా దేవతయాఽఙ్గిరస్వద్ధ్రువా సీద॥ [౧౩] సంవథ్సరోఽసి నక్షత్రేషు శ్రితః।
ఋతూనాం ప్రతిష్ఠా। త్వయీదమన్తః। విశ్వం యక్షం విశ్వం భూతం విశ్వగ్ం సుభూతమ్।
విశ్వస్య భర్తా విశ్వస్య జనయితా। తం త్వోపదధే కామదుఘమక్షితమ్। ప్రజాపతిస్త్వా
సాదయతు। తయా దేవతయాఽఙ్గిరస్వద్ధ్రువా సీద॥ [౧౪] ఋతవః స్థ సంవథ్సరే శ్రితాః।
మాసానాం ప్రతిష్ఠా యుష్మాసు। ఇదమన్తః। విశ్వం యక్షం విశ్వం భూతం విశ్వగ్ం
సుభూతమ్। విశ్వస్య భర్తారో విశ్వస్య జనయితారః। తాన్ వ ఉపదధే కామదుఘానక్షితాన్।
ప్రజాపతిస్త్వా సాదయతు। తయా దేవతయాఽఙ్గిరస్వద్ధ్రువా సీద॥ [౧౫] మాసాః స్థర్తుషు
శ్రితాః। అర్ధమాసానాం ప్రతిష్ఠా యుష్మాసు। ఇదమన్తః। విశ్వం యక్షం విశ్వం భూతం
విశ్వగ్ం సుభూతమ్। విశ్వస్య భర్తారో విశ్వస్య జనయితారః। తాన్ వ ఉపదధే
కామదుఘానక్షితాన్। ప్రజాపతిస్త్వా సాదయతు। తయా దేవతయాఽఙ్గిరస్వద్ధ్రువా సీద॥
[౧౬] అర్ధమాసాః స్థ మాసు శ్రితాః। అహోరాత్రయోః ప్రతిష్ఠా యుష్మాసు। ఇదమన్తః। విశ్వం
యక్షం విశ్వం భూతం విశ్వగ్ం సుభూతమ్। విశ్వస్య భర్తారో విశ్వస్య జనయితారః। తాన్ వ
ఉపదధే కామదుఘానక్షితాన్। ప్రజాపతిస్త్వా సాదయతు। తయా
దేవతయాఽఙ్గిరస్వద్ధ్రువా సీద॥ [౧౭] అహోరాత్రే స్థోఽర్ధమాసేషు శ్రితే। భూతస్య ప్రతిష్ఠే
భవ్యస్య ప్రతిష్ఠే। యువయోరిదమన్తః। విశ్వం యక్షం విశ్వం భూతం విశ్వగ్ం సుభూతమ్।
విశ్వస్య భర్త్ర్యౌ విశ్వస్య జనయిత్ర్యౌ। తే వాముపదధే కామదుఘే అక్షితే। ప్రజాపతిస్త్వా
సాదయతు। తయా దేవతయాఽఙ్గిరస్వద్ధ్రువా సీద॥ [౧౮] పౌర్ణమాస్యష్టకాఽమావాస్యా।
అన్నాదాః స్థాన్నదుఘో యుష్మాసు। ఇదమన్తః। విశ్వం యక్షం విశ్వం భూతం విశ్వగ్ం
సుభూతమ్। విశ్వస్య భర్త్ర్యో విశ్వస్య జనయిత్ర్యః। తా వ ఉపదధే కామదుఘా అక్షితాః।
ప్రజాపతిస్త్వా సాదయతు। తయా దేవతయాఽఙ్గిరస్వద్ధ్రువా సీద॥ [౧౯] రాడసి బృహతీ
శ్రీరసీన్ద్రపత్నీ ధర్మపత్నీ। విశ్వం భూతమను ప్రభూతా। త్వయీదమన్తః। విశ్వం యక్షం
విశ్వం భూతం విశ్వగ్ం సుభూతమ్। విశ్వస్య భర్త్రీ విశ్వస్య జనయిత్రీ। తాం త్వోపదధే

కామదుఘామక్షితామ్। ప్రజాపతిస్త్వా సాదయతు। తయా దేవతయాఽఙ్గిరస్వద్ధ్రువా సీద॥

[౨౦] ఓజోఽసి సహోఽసి। బలమసి భ్రాజోఽసి। దేవానాం ధామామృతమ్। అమర్త్యస్తపోజాః। త్వయీదమన్తః। విశ్వం యక్షం విశ్వం భూతం విశ్వగ్ం సుభూతమ్। విశ్వస్య భర్తా విశ్వస్య జనయితా। తం త్వోపదధే కామదుఘమక్షితమ్। ప్రజాపతిస్త్వా సాదయతు। తయా దేవతయాఽఙ్గిరస్వద్ధ్రువా సీద॥[౨౦]

లోకస్తపస్తేజః సముద్ర ఆపః పృథివ్యగ్నిరన్తరిక్షం వాయుర్ద్యౌరాదిత్యశ్చన్ద్రమా నక్షత్రాణి సంవథ్సర ఋతవో మాసా అర్ధమాసా అహోరాత్రే పౌర్ణమాసీ రాడస్యోజోఽస్యేకవిగ్ంశతిః ॥1॥

లోకోఽసి భర్తా తమ్। తపస్తేజోఽసి భర్తృ తత్। సముద్రోఽసి భర్తా తమ్। ఆపః స్థ భర్త్ర్యస్తా వః। పృథివీ భర్త్రీ తామ్। అగ్నిరసి భర్తా తమ్। అన్తరిక్షం భర్తృ తత్। వాయురసి భర్తా తమ్। ద్యౌరసి భర్త్రీ తామ్। ఆదిత్యశ్చన్ద్రమా భర్తా తమ్। నక్షత్రాణి స్థ భర్తౄణి తాని వః। సంవథ్సరోఽసి భర్తా తమ్। ఋతవో మాసా అర్ధమాసా భర్తారస్తాన్ వః। అహోరాత్రే భర్త్ర్యౌ తే వామ్। పౌర్ణమాసీ భర్త్ర్యస్తా వః। రాడసి భర్త్రీ తామ్। ఓజోఽసి భర్తా తమేకవిగ్ంశతిః॥

త్వమగ్నే రుద్రో అసురో మహో దివః। త్వగ్ం శర్ధో మారుతం పృక్ష ఈశిషే। త్వం వాతైరరుణైర్యాసి శఙ్గయః। త్వం పూషా విధతః పాసి ను త్మనా। దేవా దేవేషు శ్రయధ్వమ్। ప్రథమా ద్వితీయేషు శ్రయధ్వమ్। ద్వితీయాస్తృతీయేషు శ్రయధ్వమ్। తృతీయాశ్చతుర్థేషు శ్రయధ్వమ్। చతుర్థాః పఞ్చమేషు శ్రయధ్వమ్। పఞ్చమాః షష్ఠేషు శ్రయధ్వమ్।[౨౨] షష్ఠాః సప్తమేషు శ్రయధ్వమ్। సప్తమా అష్టమేషు శ్రయధ్వమ్। అష్టమా నవమేషు శ్రయధ్వమ్। నవమా దశమేషు శ్రయధ్వమ్। దశమా ఏకాదశేషు శ్రయధ్వమ్। ఏకాదశా ద్వాదశేషు శ్రయధ్వమ్। ద్వాదశాస్త్రయోదశేషు శ్రయధ్వమ్। త్రయోదశాశ్చతుర్దశేషు శ్రయధ్వమ్। చతుర్దశాః పఞ్చదశేషు శ్రయధ్వమ్। పఞ్చదశాః షోడశేషు శ్రయధ్వమ్। [౨౩] షోడశాః సప్తదశేషు శ్రయధ్వమ్। సప్తదశా అష్టాదశేషు శ్రయధ్వమ్। అష్టాదశా ఏకాన్నవిగ్ంశేషు శ్రయధ్వమ్। ఏకాన్నవిగ్ంశా విగ్ంశేషు శ్రయధ్వమ్। విగ్ంశా ఏకవిగ్ంశేషు శ్రయధ్వమ్।

ఏకవిగ్ంశా ద్వావిగ్ంశేషు శ్రయధ్వమ్। ద్వావిగ్ంశాస్త్రయోవిగ్ంశేషు శ్రయధ్వమ్। త్రయోవిగ్ంశాశ్చతుర్విగ్ంశేషు శ్రయధ్వమ్। చతుర్విగ్ంశాః పఞ్చవిగ్ంశేషు శ్రయధ్వమ్। పఞ్చవిగ్ంశాః షడ్విగ్ంశేషు శ్రయధ్వమ్। [౨౪] షడ్విగ్ంశాః సప్తవిగ్ంశేషు శ్రయధ్వమ్। సప్తవిగ్ంశా అష్టావిగ్ంశేషు శ్రయధ్వమ్। అష్టావిగ్ంశా ఏకాన్నత్రిగ్ంశేషు శ్రయధ్వమ్। ఏకాన్న త్రిగ్ంశాస్త్రిగ్ంశేషు శ్రయధ్వమ్। త్రిగ్ంశా ఏకత్రిగ్ంశేషు శ్రయధ్వమ్। ఏకత్రిగ్ంశా ద్వాత్రిగ్ంశేషు శ్రయధ్వమ్। ద్వాత్రిగ్ంశాస్త్రయస్త్రిగ్ంశేషు శ్రయధ్వమ్॥ దేవాస్త్రిరేకాదశాస్త్రిస్త్రయస్త్రిగ్ంశాః। ఉత్తరే భవత। ఉత్తరవర్త్మాన ఉత్తరసత్వానః। యత్కామ ఇదం జుహోమి। తన్మే సమృధ్యతామ్। వయగ్గ్ స్యామ పతయో రయీణామ్। భూర్భువః స్వః స్వాహా॥[౨౫]

షష్ఠేషు శ్రయధ్వగ్ం షోడశేషు శ్రయధ్వగ్ంషడ్విగ్ంశేషు శ్రయధ్వముత్తరసత్వానశ్చత్వారి చ ॥2॥

అగ్నావిష్ణూ సజోషసా। ఇమా వర్ధన్తు వాం గిరః। ద్యుమ్నైర్వాజేభిరాగతమ్। రాజ్ఞీ విరాజ్ఞీ। సమ్రాజ్ఞీ స్వరాజ్ఞీ। అర్చిః శోచిః। తపో హరో భాః। అగ్నిః సోమో బృహస్పతిః। విశ్వే దేవా భువనస్య గోపాః। తే సర్వే సంగత్య। ఇదం మే ప్రావతా వచః। వయగ్గ్ స్యామ పతయో రయీణామ్। భూర్భువః స్వః స్వాహా॥[౨౬]

సంగత్య త్రీణి చ ॥3॥

అన్నపతేఽన్నస్య నో దేహి। అనమీవస్య శుష్మిణః। ప్ర ప్రదాతారం తారిషః। ఊర్జం నో ధేహి ద్విపదే చతుష్పదే। అగ్నే పృథివీపతే। సోమ వీరుధాం పతే। త్వష్టః సమిధాం పతే। విష్ణవాశానాం పతే। మిత్ర సత్యానాం పతే। వరుణ ధర్మణాం పతే।[౨౭] మరుతో గణానాం పతయః। రుద్ర పశూనాం పతే। ఇన్ద్రౌజసాం పతే। బృహస్పతే బ్రహ్మణస్పతే॥ ఆ రుచా రోచేఽహగ్గ్ స్వయమ్। రుచా రురుచే రోచమానః। అతీత్యాదః స్వరాభరేహ। తస్మిన్ యోనౌ

ప్రజనౌ ప్రజాయేయ। వయగ్గ్ స్యామ పతయో రయీణామ్। భూర్భువః స్వః స్వాహా॥[౨౦]

వరుణ ధర్మణాం పతే స్వః స్వాహా ॥4॥

సప్త తే అగ్నే సమిధః సప్త జిహ్వాః। సప్తర్షయః సప్త ధామ ప్రియాణి। సప్త హోత్రా అను విద్వాన్। సప్త యోనీరా పృణస్వా ఘృతేన। ప్రాచీ దిక్। అగ్నిర్దేవతా। అగ్నిగ్ం స దిశాం దేవం దేవతానామృచ్ఛతు। యో మైతస్యై దిశోఽభిదాసతి। దక్షిణా దిక్। ఇన్ద్రో దేవతా।[౨౯] ఇన్ద్రగ్ం స దిశాం దేవం దేవతానామృచ్ఛతు। యో మైతస్యై దిశోఽభిదాసతి। ప్రతీచీ దిక్। సోమో దేవతా। సోమగ్ం స దిశాం దేవం దేవతానామృచ్ఛతు। యో మైతస్యై దిశోఽభిదాసతి। ఉదీచీ దిక్। మిత్రావరుణౌ దేవతా। మిత్రావరుణౌ స దిశాం దేవౌ దేవతానామృచ్ఛతు। యో మైతస్యై దిశోఽభిదాసతి।[30] ఊర్ధ్వా దిక్। బృహస్పతిర్దేవతా। బృహస్పతిగ్ం స దిశాం దేవం దేవతానామృచ్ఛతు। యో మైతస్యై దిశోఽభిదాసతి। ఇయం దిక్। అదితిర్దేవతా। అదితిగ్ం స దిశాం దేవీం దేవతానామృచ్ఛతు। యో మైతస్యై దిశోఽభిదాసతి। పురుషో దిక్। పురుషో మే కామాన్థ్సమర్ధయతు।[3౧] అన్ధో జాగృవిః ప్రాణ। అసావేహి। బధిర ఆక్రన్దయితరపాన। అసావేహి। ఉషసముషసమశీయ। అహమసో జ్యోతిరశీయ। అహమసోఽపోఽశీయ। వయగ్గ్ స్యామ పతయో రయీణామ్। భూర్భువః స్వః స్వాహా॥[3౨]

దక్షిణా దిగిన్ద్రో దేవతా మిత్రావరుణౌ స దిశాం దేవౌ దేవతానామృచ్ఛతు యో మైతస్యై దిశోఽభిదాసత్యర్ధయతు నవ చ ॥5 ॥

యత్తేఽచితం యదు చితం తే అగ్నే। యత్త ఊనం యదు తేఽతిరిక్తమ్। ఆదిత్యాస్తదఙ్గిరసశ్చిన్వన్తు। విశ్వే తే దేవాశ్చితిమాపూరయన్తు॥ చితశ్చాసి సంచితశ్చాస్యగ్నే। ఏతావాగ్శ్చాసి భూయాగ్శ్చాస్యగ్నే॥ లోకం పృణ చ్ఛిద్రం పృణ। అథో సీద శివా త్వమ్।

ఇన్ద్రాగ్నీ త్వా బృహస్పతిః। అస్మిన్ యోనావసీషదన్న్।[౩౩] తయా దేవతయాఽఙ్గిరస్వద్ధ్రువా సీద॥ తా అస్య సూదదోహసః। సోమగ్గ్ శ్రీణన్తి పృశ్నయః। జన్మన్దేవానాం విశః। త్రిష్వారోచనే దివః। తయా దేవతయాఽఙ్గిరస్వద్ధ్రువా సీద॥ అగ్నే దేవాగ్ం ఇహావహ। జజ్ఞానో వృక్తబర్హిషే। అసి హోతా న ఈడ్యః॥ అగన్మ మహా మనసా యవిష్ఠమ్।[౩౪] యో దీదాయ సమిద్ధ స్వే దురోణే। చిత్రభానూ రోదసీ అన్తరుర్వీ। స్వాహుతం విశ్వతః ప్రత్యఞ్చమ్॥ మేధాకారం విదథస్య ప్రసాధనమ్। అగ్నిగ్ం హోతారం పరిభూతమం మతిమ్। త్వామర్భస్య హవిషః సమానమిత్। త్వాం మహో వృణతే నరో నాన్యం త్వత్। మనుష్వత్త్వా నిధీమహి॥ మనుష్వథ్సమిధీమహి। అగ్నే మనుష్వదఙ్గిరః।[౩౫] దేవాన్ దేవాయతే యజ॥ అగ్నిర్ హి వాజినం విశే। దదాతి విశ్వచర్షణిః। అగ్నీ రాయే స్వాభువమ్। స ప్రీతో యాతి వార్యమ్। ఇషగ్గ్ స్తోతృభ్య ఆభర॥ పృష్టో దివి పృష్టో అగ్నిః పృథివ్యామ్। పృష్టో విశ్వా ఓషధీరావివేశ। వైశ్వానరః సహసా పృష్టో అగ్నిః। స నో దివా స రిషః పాతు నక్తమ్॥[౩౬]

అసీషదన్ యవిష్ఠమఙ్గిరో నక్తమ్ ॥6॥

అయం వావ యః పవతే। సోఽగ్నిర్నాచికేతః। స యత్ప్రాఙ్పవతే। తదస్య శిరః। అథ యద్దక్షిణా। స దక్షిణః పక్షః। అథ యత్ప్రత్యక్। తత్పుచ్ఛమ్। యదుదఙ్। స ఉత్తరః పక్షః।[౩౭] అథ యథ్సంవాతి। తదస్య సమఞ్చనం చ ప్రసారణం చ। అథో సమ్పదేవాస్య సా॥ సగ్ం హ వా అస్మై స కామః పద్యతే। యత్కామో యజతే। యోఽగ్నిం నాచికేతం చినుతే। య ఉ చైనమేవం వేద। యో హ వా అగ్నేర్నాచికేతస్యాయతనం ప్రతిష్ఠాం వేద। ఆయతనవాన్ భవతి। గచ్ఛతి ప్రతిష్ఠామ్।[౩౮] హిరణ్యం వా అగ్నేర్నాచికేతస్యాయతనం ప్రతిష్ఠా। య ఏవం వేద। ఆయతనవాన్ భవతి। గచ్ఛతి ప్రతిష్ఠామ్। యో హ వా అగ్నేర్నాచికేతస్య శరీరం వేద। సశరీర ఏవ స్వర్గం లోకమేతి। హిరణ్యం వా అగ్నేర్నాచికేతస్య శరీరమ్। య ఏవం వేద।

సశరీర ఏవ స్వర్గం లోకమేతి॥ అథో యథా రుక్మ ఉత్తప్తో భాయ్యాత్।[౩౯] ఏవమేవ స తేజసా యశసా। అస్మిగ్గ్శ్చ లోకేఽముష్మిగ్గ్శ్చ భాతి॥ ఉరవో హ వై నామైతే లోకాః। యేఽవరేణాదిత్యమ్। అథ హైతే వరీయాగ్ంసో లోకాః। యే పరేణాదిత్యమ్। అన్తవన్తగ్ం హ వా ఏష క్షయ్యం లోకం జయతి। యోఽవరేణాదిత్యమ్। అథ హైషోఽనన్తమపారమక్షయ్యం లోకం జయతి। యః పరేణాదిత్యమ్।[౪౦] అనన్తగ్ం హ వా అపారమక్షయ్యం లోకం జయతి। యోఽగ్నిం నాచికేతం చినుతే। య ఉ చైనమేవం వేద॥ అథో యథా రథే తిష్ఠన్ పక్షసీ పర్యావర్తమానే ప్రత్యపేక్షతే। ఏవమహోరాత్రే ప్రత్యపేక్షతే। నాస్యాహోరాత్రే లోకమాప్నుతః। యోఽగ్నిం నాచికేతం చినుతే। య ఉ చైనమేవం వేద॥[౪౧]

ఉత్తరః పక్షో గచ్ఛతి ప్రతిష్ఠాం భాయ్యాద్యః పరేణాదిత్యమష్టౌ చ ॥7॥

ఉశన్ హ వై వాజశ్రవసః సర్వవేదసం దదౌ। తస్య హ నచికేతా నామ పుత్ర ఆస। తగ్ం హ కుమారగ్ం సన్తమ్। దక్షిణాసు నీయమానాసు శ్రద్ధాఽఽవివేశ। స హోవాచ। తత కస్మై మాం దాస్యసీతి। ద్వితీయం తృతీయమ్। తగ్ం హ పరీత ఉవాచ। మృత్యవే త్వా దదామీతి। తగ్ం హ స్మోత్థితం వాగభివదతి।[౪౨] గౌతమ కుమారమితి। స హోవాచ। పరేహి మృత్యోర్గృహాన్। మృత్యవే వై త్వాఽదామితి। తం వై ప్రవసన్తం గన్తాసీతి హోవాచ। తస్య స్మ తిస్రో రాత్రీరనాశ్వాన్ గృహే వసతాత్। స యది త్వా పృచ్ఛేత్। కుమార కతి రాత్రీరవాథ్సీరితి। తిస్ర ఇతి ప్రతిబ్రూతాత్। కిం ప్రథమాగ్ం రాత్రిమాశ్నా ఇతి।[౪౩] ప్రజాం త ఇతి। కిం ద్వితీయామితి। పశూగ్స్త ఇతి। కిం తృతీయామితి। సాధుకృత్యాం త ఇతి। తం వై ప్రవసన్తం జగామ। తస్య హ తిస్రో రాత్రీరనాశ్వాన్ గృహ ఉవాస। తమాగత్య పప్రచ్ఛ। కుమార కతి రాత్రీరవాథ్సీరితి। తిస్ర ఇతి ప్రత్యువాచ।[౪౪] కిం ప్రథమాగ్ం రాత్రిమాశ్నా ఇతి। ప్రజాం త ఇతి। కిం ద్వితీయామితి। పశూగ్స్త ఇతి। కిం తృతీయామితి। సాధుకృత్యాం త ఇతి॥ నమస్తే అస్తు భగవ ఇతి హోవాచ। వరం వృణీష్వేతి। పితరమేవ జీవన్నయానీతి।

ద్వితీయం వృణీష్వేతి।[౪౫] ఇష్టాపూర్తయోర్మేఽక్షితిం బ్రూహీతి హోవాచ। తస్మై హైతమగ్నిం నాచికేతమువాచ। తతో వై తస్యేష్టాపూర్తే నా క్షీయేతే। నాస్యేష్టాపూర్తే క్షీయేతే। యోఽగ్నిం నాచికేతం చినుతే। య ఉ చైనమేవం వేద। తృతీయం వృణీష్వేతి। పునర్మృత్యోర్మేఽపజితిం బ్రూహీతి హోవాచ। తస్మై హైతమగ్నిం నాచికేతమువాచ। తతో వై సోఽప పునర్మృత్యుమజయత్।[౪౬] అప పునర్మృత్యుం జయతి। యోఽగ్నిం నాచికేతం చినుతే। య ఉ చైనమేవం వేద॥ ప్రజాపతిర్వై ప్రజాకామస్తపోఽతప్యత। స హిరణ్యముదాస్యత్। తదగ్నౌ ప్రాస్యత్। తదస్మై నాచ్ఛదయత్। తద్ద్వితీయం ప్రాస్యత్। తదస్మై నైవాచ్ఛదయత్। తత్తృతీయం ప్రాస్యత్।[౪౭] తదస్మై నైవాచ్ఛదయత్। తదాత్మన్నేవ హృదయ్యేఽగ్నౌ వైశ్వానరే ప్రాస్యత్। తదస్మా అచ్ఛదయత్। తస్మాద్ధిరణ్యం కనిష్ఠం ధనానామ్। భుఞ్జత్ప్రియతమమ్। హృదయజగ్ం హి। స వై తమేవ నావిన్దత్। యస్మై తాం దక్షిణామనేష్యత్। తాగ్ం స్వాయైవ హస్తాయ దక్షిణాయానయత్। తాం ప్రత్యగృహ్ణాత్।[౪౮] దక్షాయ త్వా దక్షిణాం ప్రతిగృహ్ణామీతి। సోఽదక్షత దక్షిణాం ప్రతిగృహ్య। దక్షతే హ వై దక్షిణాం ప్రతిగృహ్య। య ఏవం వేద॥ ఏతద్ధ స్మ వై తద్విద్వాగ్ంసో వాజశ్రవసా గోతమాః। అప్యనూదేశ్యాం దక్షిణాం ప్రతిగృహ్ణన్తి। ఉభయేన వయం దక్షిష్యామహ ఏవ దక్షిణాం ప్రతిగృహ్యేతి। తేఽదక్షన్త దక్షిణాం ప్రతిగృహ్య। దక్షతే హ వై దక్షిణాం ప్రతిగృహ్య। య ఏవం వేద। ప్రహాన్యం వ్లీనాతి॥[౪౯]

వదత్యాశ్నా ఇత్యువాచ ద్వితీయం వృణీష్వేత్యజయత్తృతీయం ప్రాస్యదగృహ్ణాద్య ఏవం వేదైకం చ ॥8॥

తగ్ం హైతమేకే పశుబన్ధ ఏవోత్తరవేద్యాం చిన్వతే। ఉత్తరవేది సమ్మిత ఏషోఽగ్నిరితి వదన్తః। తన్న తథా కుర్యాత్। ఏతమగ్నిం కామేన వ్యర్ధయేత్। స ఏనం కామేన వ్యృద్ధః। కామేన వ్యర్ధయేత్। సౌమ్యే వావైనమధ్వరే చిన్వీత। యత్ర వా భూయిష్ఠా ఆహుతయో హూయేరన్న్। ఏతమగ్నిం కామేన సమర్ధయతి। స ఏనం కామేన సమృద్ధః।[౫౦] కామేన

సమర్ధయతి॥ అథ హైనం పురర్షయః। ఉత్తరవేద్యామేవ సత్రియమచిన్వత। తతో వై తేఽవిన్దన్త ప్రజామ్। అభి స్వర్గం లోకమజయన్న్। విన్దత ఏవ ప్రజామ్। అభి స్వర్గం లోకం జయతి। యోఽగ్నిం నాచికేతం చినుతే। య ఉ చైనమేవం వేద॥ అథ హైనం వాయుర్ ఋద్ధికామః [౫౦] యథాన్యుప్తమేవోపదధే। తతో వై స ఏతామృద్ధిమార్ధ్నోత్। యామిదం వాయుర్ ఋద్ధః। ఏతామృద్ధిమృధ్నోతి। యామిదం వాయుర్ ఋద్ధః। యోఽగ్నిం నాచికేతం చినుతే। య ఉ చైనమేవం వేద॥ అథ హైనం గోబలో వార్ష్ణః పశుకామః। పాఙ్క్తమేవ చిక్యే। పఞ్చ పురస్తాత్। [౫౧] పఞ్చ దక్షిణతః। పఞ్చ పశ్చాత్। పఞ్చోత్తరతః। ఏకాం మధ్యే। తతో వై స సహస్రం పశూన్ ప్రాప్నోత్। ప్ర సహస్రం పశూనాప్నోతి। యోఽగ్నిం నాచికేతం చినుతే। య ఉ చైనమేవం వేద॥ అథ హైనం ప్రజాపతిర్జ్యైష్ఠ్యకామో యశస్కామః ప్రజననకామః। త్రివృతమేవ చిక్యే। [౫౨] సప్త పురస్తాత్। తిస్రో దక్షిణతః। సప్త పశ్చాత్। తిస్ర ఉత్తరతః। ఏకాం మధ్యే। తతో వై స ప్ర యశో జ్యైష్ఠ్యమాప్నోత్। ఏతాం ప్రజాతిం ప్రాజాయత। యామిదం ప్రజాః ప్రజాయన్తే। త్రివృద్వై జ్యైష్ఠ్యమ్। మాతా పితా పుత్రః। [౫౩] త్రివృత్ప్రజననమ్। ఉపస్థో యోనిర్మధ్యమా। ప్ర యశో జ్యైష్ఠ్యమాప్నోతి। ఏతాం ప్రజాతిం ప్రజాయతే। యామిదం ప్రజాః ప్రజాయన్తే। యోఽగ్నిం నాచికేతం చినుతే। య ఉ చైనమేవం వేద॥ అథ హైనమిన్ద్రో జ్యైష్ఠ్యకామః। ఊర్ధ్వా ఏవోపదధే। తతో వై స జ్యైష్ఠ్యమగచ్ఛత్। [౫౪] జ్యైష్ఠ్యం గచ్ఛతి। యోఽగ్నిం నాచికేతం చినుతే। య ఉ చైనమేవం వేద॥ అథ హైనమసావాదిత్యః స్వర్గకామః। ప్రాచీరేవోపదధే। తతో వై సోఽభి స్వర్గం లోకమజయత్। అభి స్వర్గం లోకం జయతి। యోఽగ్నిం నాచికేతం చినుతే। య ఉ చైనమేవం వేద। స యదీచ్ఛేత్। [౫౫] తేజస్వీ యశస్వీ బ్రహ్మవర్చసీ స్యామితి। ప్రాజాహోతుర్ధిష్ణ్యాదుత్సర్పేత్। యేయం ప్రాగాద్యశస్వతీ। సా మా ప్రోర్ణోతు। తేజసా యశసా బ్రహ్మవర్చసేనేతి। తేజస్వ్యేవ యశస్వీ బ్రహ్మవర్చసీ భవతి॥ అథ యదీచ్ఛేత్। భూయిష్ఠం మే శ్రద్దధీరన్న్। భూయిష్ఠా దక్షిణా నయేయురితి। దక్షిణాసు నీయమానాసు

ప్రాచ్యేహి ప్రాచ్యేహీతి ప్రాచీ జుషాణా పేత్వాజ్యస్య స్వాహేతి స్రువేణోపహత్యాహవనీయే జుహుయాత్। [౩౭] భూయిష్ఠమేవాస్మై శ్రద్దధతే। భూయిష్ఠాం దక్షిణా నయన్తి॥ పురీషముపధాయ। చితిక్లృప్తిభిరభిమృశ్య। అగ్నిం ప్రణీయోపసమాధాయ। చతస్ర ఏతా ఆహుతీర్జుహోతి। త్వమగ్నే రుద్ర ఇతి శతరుద్రీయస్య రూపమ్। అగ్నావిష్ణూ ఇతి వసోర్ధారాయాః। అన్నపత ఇత్యన్నహోమః। సప్త తే అగ్నే సమిధః సప్త జిహ్వా ఇతి విశ్వప్రీః॥ [౩౦]

సమృద్ధ బుద్ధికామః పురస్తాచ్చిక్యే పుత్రోఽగచ్ఛదిచ్ఛేజ్జుహుయాద్విశ్వప్రీః ॥9॥
పురరక్షయో వాయుర్గోబలః సహస్రం ప్రజాపతిస్త్రివృదిన్ద్రోసావాదిత్యః స యదీచ్ఛేత్॥

యాం ప్రథమామిష్టకాముపదధాతి। ఇమం తయా లోకమభి జయతి। అథో యా అస్మిఁల్లోకే దేవతాః। తాసాగ్ం సాయుజ్యగ్ం సలోకతామాప్నోతి। యాం ద్వితీయాముపదధాతి। అన్తరిక్షలోకం తయాఽభిజయతి। అథో యా అన్తరిక్షలోకే దేవతాః। తాసాగ్ం సాయుజ్యగ్ం సలోకతామాప్నోతి। యాం తృతీయాముపదధాతి। అముం తయా లోకమభిజయతి। [౩౯] అథో యా అముష్మిఁల్లోకే దేవతాః। తాసాగ్ం సాయుజ్యగ్ం సలోకతామాప్నోతి। అథో యా అమూరితరా అష్టాదశ। య ఏవామీ ఉరవశ్చ వరీయాగ్ంసశ్చ లోకాః। తానేవ తాభిరభిజయతి। కామచారో హ వా అస్యోరుషు చ వరీయస్సు చ లోకేషు భవతి। యోఽగ్నిం నాచికేతం చినుతే। య ఉ చైనమేవం వేద॥ సంవత్సరో వా అగ్నిర్నాచికేతః। తస్య వసన్తః శిరః।[౬౦] గ్రీష్మో దక్షిణః పక్షః। వర్షా ఉత్తరః। శరత్పుచ్ఛమ్। మాసాః కర్మకారాః। అహోరాత్రే శతరుద్రీయమ్। పర్జన్యో వసోర్ధారా। యథా వై పర్జన్యః సువృష్టం వృష్ట్వా। ప్రజాభ్యః సర్వాన్ కామాన్థ్సంపూరయతి। ఏవమేవ స తస్య సర్వాన్ కామాన్థ్సంపూరయతి। యోఽగ్నిం నాచికేతం చినుతే।[౬౧] య ఉ చైనమేవం వేద॥ సంవత్సరో వా అగ్నిర్నాచికేతః। తస్య వసన్తః శిరః। గ్రీష్మో దక్షిణః పక్షః। వర్షాః పుచ్ఛమ్।

శరదుత్తరః పక్షః। హేమన్తో మధ్యమ్। పూర్వపక్షాశ్చితయః। అపరపక్షాః పురీషమ్। అహోరాత్రాణీష్టకాః॥ ఏష వావ సోఽగ్నిరగ్నిమయః పునర్ణవః। అగ్నిమయో హ వై పునర్ణవో భూత్వా। స్వర్గం లోకమేతి। ఆదిత్యస్య సాయుజ్యమ్। యోఽగ్నిం నాచికేతం చినుతే। య ఉ చైనమేవం వేద॥[౬౨]

అముం తయా లోకమభి జయతి శిరశ్చినుత ఇష్టకాష్షట్చ ॥**10**॥

లోకస్త్వమగ్నేఽగ్నావిష్ణూ అన్నపతే సప్త తే అగ్నే యత్తే చితమయం వావ శన్ హ వై తగ్ం హైతం యాం ప్రథమామిష్టకాం దశ ॥**10**॥

లోక ఆదిత్య ఓజోస్యూర్ధ్వా దిగనన్తగ్ం హ వై కామేన గ్రీష్మో ద్వ్యషష్టిః ॥**62**॥

లోకోసియ ఉచైనమేవం వేద॥

॥హరిః ఓమ్॥

తైత్తిరీయ బ్రాహ్మణే తృతీయాష్టకే ద్వాదశ ప్రపాఠకః

॥చాతుర్హోత్రచయనం వైశ్వసృజచయనం చ॥

హరిః ఓమ్॥ తుభ్యం తా అఙ్గిరస్తమాఽశ్యామ తం కామమగ్నే॥ ఆశానాం త్వా విశ్వా ఆశాః॥ అను నోఽద్యానుమతిరన్ విదనుమతే త్వమ్॥ కామో భూతస్య కామస్తదగ్రే॥ బ్రహ్మ జజ్ఞానం పితా విరాజామ్॥ యజ్ఞో రాయోఽయం యజ్ఞః॥ ఆపో భద్రా ఆదిత్పశ్యామి॥ తుభ్యం భరన్తి యో దేహ్యః॥ పూర్వం దేవా అపరేణ ప్రాణాపానౌ॥ హవ్యవాహగ్గ్ స్విష్టమ్॥

[౧]

తుభ్యం దశ ॥1॥

దేవేభ్యో వై స్వర్గో లోకస్తిరోఽభవత్। తే ప్రజాపతిమబ్రువన్న్। ప్రజాపతే స్వర్గో వై నో లోకస్తిరోఽభూత్। తమన్ విచ్ఛేతి। తం యజ్ఞక్రతుభిరన్వైచ్ఛత్। తం యజ్ఞక్రతుభిర్నాన్వవిన్దత్। తమిష్టిభిరన్వైచ్ఛత్। తమిష్టిభిరన్వవిన్దత్। తదిష్టీనామిష్టిత్వమ్। ఏష్టయో హ వై నామ। తా ఇష్టయ ఇత్యాచక్షతే పరోక్షేణ। పరోక్షప్రియా ఇవ హి దేవాః॥[౨] తమాశాఽబ్రవీత్। ప్రజాపత ఆశయా వై శ్రామ్యసి। అహము వా ఆశాఽస్మి। మాం ను యజస్వ। అథ తే సత్యాఽఽశా భవిష్యతి। అను స్వర్గం లోకం వేత్స్యసీతి। స ఏతమగ్నయే కామాయ పురోడాశమష్టాకపాలం నిరవపత్। ఆశాయై చరుమ్। అనుమత్యై చరుమ్। తతో వై తస్య సత్యాఽఽశాఽభవత్। అను స్వర్గం లోకమవిన్దత్। సత్యా హ వా అస్యాశా భవతి। అను స్వర్గం లోకం విన్దతి। య ఏతేన హవిషా యజతే। య ఉ చైనదేవం వేద। సోఽత్ర జుహోతి। అగ్నయే కామాయ స్వాహాఽఽశాయై స్వాహా। అనుమత్యై స్వాహా ప్రజాపతయే

స్వాహా। స్వర్గాయ లోకాయ స్వాహాఽగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహేతి॥ [౩] తం కామోఽబ్రవీత్। ప్రజాపతే కామేన వై శ్రామ్యసి। అహము వై కామోఽస్మి। మాం ను యజస్వ। అథ తే సత్యః కామో భవిష్యతి। అను స్వర్గం లోకం వేత్స్యసీతి। స ఏతమగ్నయే కామాయ పురోడాశమష్టాకపాలం నిరవపత్। కామాయ చరుమ్। అనుమత్యై చరుమ్। తతో వై తస్య సత్యః కామోఽభవత్। అను స్వర్గం లోకమవిన్దత్। సత్యో హ వా అస్య కామో భవతి। అను స్వర్గం లోకం విన్దతి। య ఏతేన హవిషా యజతే। య ఉ చైనదేవం వేద। సోఽత్ర జుహోతి। అగ్నయే కామాయ స్వాహా కామాయ స్వాహా। అనుమత్యై స్వాహా ప్రజాపతయే స్వాహా। స్వర్గాయ లోకాయ స్వాహాఽగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహేతి॥ [౪] తం బ్రహ్మాబ్రవీత్। ప్రజాపతే బ్రహ్మణా వై శ్రామ్యసి। అహము వై బ్రహ్మాస్మి। మాం ను యజస్వ। అథ తే బ్రహ్మణ్వాన్ యజ్ఞో భవిష్యతి। అను స్వర్గం లోకం వేత్స్యసీతి। స ఏతమగ్నయే కామాయ పురోడాశమష్టాకపాలం నిరవపత్। బ్రహ్మణే చరుమ్। అనుమత్యై చరుమ్। తతో వై తస్య బ్రహ్మణ్వాన్ యజ్ఞోఽభవత్। అను స్వర్గం లోకమవిన్దత్। బ్రహ్మణ్వాన్ హ వా అస్య యజ్ఞో భవతి। అను స్వర్గం లోకం విన్దతి। య ఏతేన హవిషా యజతే। య ఉ చైనదేవం వేద। సోఽత్ర జుహోతి। అగ్నయే కామాయ స్వాహా బ్రహ్మణే స్వాహా। అనుమత్యై స్వాహా ప్రజాపతయే స్వాహా। స్వర్గాయ లోకాయ స్వాహాఽగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహేతి॥ [౫] తం యజ్ఞోఽబ్రవీత్। ప్రజాపతే యజ్ఞేన వై శ్రామ్యసి। అహము వై యజ్ఞోఽస్మి। మాం ను యజస్వ। అథ తే సత్యో యజ్ఞో భవష్యతి। అను స్వర్గం లోకం వేత్స్యసీతి। స ఏతమగ్నయే కామాయ పురోడాశమష్టాకపాలం నిరవపత్। యజ్ఞాయ చరుమ్। అనుమత్యై చరుమ్। తతో వై తస్య సత్యో యజ్ఞోఽభవత్। అను స్వర్గం లోకమవిన్దత్। సత్యో హ వా అస్య యజ్ఞో భవతి। అను స్వర్గం లోకం విన్దతి। య ఏతేన హవిషా యజతే। య ఉ చైనదేవం వేద। సోఽత్ర జుహోతి। అగ్నయే కామాయ స్వాహా యజ్ఞాయ స్వాహా। అనుమత్యై స్వాహా ప్రజాపతయే స్వాహా। స్వర్గాయ లోకాయ స్వాహాఽగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహేతి॥ [౬]

తమాపోఽబ్రువన్న్। ప్రజాపతేఽప్సు వై సర్వే కామాః శ్రితాః। వయము వా ఆపః స్మః। అస్మాన్ను యజస్వ। అథ త్వయి సర్వే కామాః శ్రయిష్యన్తే। అను స్వర్గం లోకం వేథ్స్యసీతి। స ఏతమగ్నయే కామాయ పురోడాశమష్టాకపాలం నిరవపత్। అద్భ్యశ్చరుమ్। అనుమత్యై చరుమ్। తతో వై తస్మిన్థ్సర్వే కామా అశ్రయన్త। అను స్వర్గం లోకమవిన్దత్। సర్వే హ వా అస్మిన్ కామాః శ్రయన్తే। అను స్వర్గం లోకం విన్దతి। య ఏతేన హవిషా యజతే। య ఉ చైనదేవం వేద। సోఽత్ర జుహోతి। అగ్నయే కామాయ స్వాహాఽద్భ్యః స్వాహా। అనుమత్యై స్వాహా ప్రజాపతయే స్వాహా। స్వర్గాయ లోకాయ స్వాహాఽగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహేతి॥ [౬]

తమగ్నిర్బలిమానబ్రవీత్। ప్రజాపతేఽగ్నయే వై బలిమతే సర్వాణి భూతాని బలిగ్ం హరన్తి। అహము వా అగ్నిర్బలిమానస్మి। మాం ను యజస్వ। అథ తే సర్వాణి భూతాని బలిగ్ం హరిష్యన్తి। అను స్వర్గం లోకం వేథ్స్యసీతి। స ఏతమగ్నయే కామాయ పురోడాశమష్టాకపాలం నిరవపత్। అగ్నయే బలిమతే చరుమ్। అనుమత్యై చరుమ్। తతో వై తస్మై సర్వాణి భూతాని బలిమహరన్న్। అను స్వర్గం లోకమవిన్దత్। సర్వాణి హ వా అస్మై భూతాని బలిగ్ం హరన్తి। అను స్వర్గం లోకం విన్దతి। య ఏతేన హవిషా యజతే। య ఉ చైనదేవం వేద। సోఽత్ర జుహోతి। అగ్నయే కామాయ స్వాహాఽగ్నయే బలిమతే స్వాహా। అనుమత్యై స్వాహా ప్రజాపతయే స్వాహా। స్వర్గాయ లోకాయ స్వాహాఽగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహేతి॥ [౭]

తమనువిత్తిరబ్రవీత్। ప్రజాపతే స్వర్గం వై లోకమనువివిథ్ససి। అహము వా అనువిత్తిరస్మి। మాం ను యజస్వ। అథ తే సత్యాఽనువిత్తిర్భవిష్యతి। అను స్వర్గం లోకం వేథ్స్యసీతి। స ఏతమగ్నయే కామాయ పురోడాశమష్టాకపాలం నిరవపత్। అనువిత్త్యై చరుమ్। అనుమత్యై చరుమ్। తతో వై తస్య సత్యాఽనువిత్తిరభవత్। అను స్వర్గం లోకమవిన్దత్। సత్యా హ వా అస్యానువిత్తిర్భవతి। అను స్వర్గం లోకం విన్దతి। య ఏతేన హవిషా యజతే। య ఉ చైనదేవం వేద। సోఽత్ర జుహోతి। అగ్నయే కామాయ స్వాహాఽనువిత్త్యై స్వాహా। అనుమత్యై స్వాహా ప్రజాపతయే స్వాహా। స్వర్గాయ లోకాయ

స్వాహాఽగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహేతి॥ [౯] తా వా ఏతాః సప్త స్వర్గస్య లోకస్య ద్వారః।
దివశ్శ్యేనయోఽనువిత్తయో నామ। ఆశా ప్రథమాగ్ం రక్షతి। కామో ద్వితీయామ్। బ్రహ్మ
తృతీయామ్। యజ్ఞశ్చతుర్థీమ్। ఆపః పఞ్చమీమ్। అగ్నిర్బలిమాన్థ్షష్ఠీమ్। అనువిత్తిః
సప్తమీమ్। అను హ వై స్వర్గం లోకం విన్దతి। కామచారోఽస్య స్వర్గే లోకే భవతి। య
ఏతాభిరిష్టిభిర్యజతే। య ఉ చైనా ఏవం వేద॥ తాస్వన్ విష్టి। పష్ఠౌహీవరాం దద్యాత్కగ్ంసం
చ। స్త్రియై చాభారగ్ం సమృద్ధ్యై॥[౧౦] ॥2॥

తపసా దేవా దేవతామగ్ర ఆయన్న్। తపసర్షయః స్వరన్వవిన్దన్న్। తపసా సపత్నాన్
ప్రణుదామారాతీః। యేనేదం విశ్వం పరిభూతం యదస్తి॥ ప్రథమజం దేవగ్ం హవిషా
విధేమ। స్వయంభు బ్రహ్మ పరమం తపో యత్। స ఏవ పుత్రః స పితా స మాతా। తపో
హ యక్షం ప్రథమగ్ం సంబభూవ॥ శ్రద్ధయా దేవో దేవత్వమశ్నుతే। శ్రద్ధా ప్రతిష్ఠా లోకస్య
దేవీ। [౧౧] సా నో జుషాణోప యజ్ఞమాగాత్। కామవత్సాఽమృతం దుహానా॥ శ్రద్ధా దేవీ
ప్రథమజా ఋతస్య। విశ్వస్య భర్త్రీ జగతః ప్రతిష్ఠా। తాగ్ శ్రద్ధాగ్ం హవిషా యజామహే।
సా నో లోకమమృతం దధాతు। ఈశానా దేవీ భువనస్యాధిపత్నీ॥ ఆగాథ్సత్యగ్ం హవిరిదం
జుషాణమ్। యస్మాద్దేవా జజ్ఞిరే భువనం చ విశ్వే। తస్మై విధేమ హవిషా ఘృతేన। [౧౨]
యథా దేవైః సధమాదం మదేమ॥ యస్య ప్రతిష్ఠోర్వన్తరిక్షమ్। యస్మాద్దేవా జజ్ఞిరే
భువనం చ సర్వే। తథ్సత్యమర్చదుప యజ్ఞం న ఆగాత్। బ్రహ్మాహుతీరుపమోదమానమ్॥
మనసో వశే సర్వమిదం బభూవ। నాన్యస్య మనో వశమన్ వియాయ। భీష్మో హి దేవః
సహసః సహీయాన్। స నో జుషాణ ఉప యజ్ఞమాగాత్॥ ఆకూతీనామధిపతిం చేతసాం చ।
[౧౩] సంకల్పజూతిం దేవం విపశ్చిమ్। మనో రాజానమిహ వర్ధయన్తః। ఉపహవేఽస్య సుమతౌ
స్యామ॥ చరణం పవిత్రం వితతం పురాణమ్। యేన పూతస్తరతి దుష్కృతాని। తేన
పవిత్రేణ శుద్ధేన పూతాః। అతి పాప్మానమరాతిం తరేమ॥ లోకస్య ద్వారమర్చిమత్పవిత్రమ్।

జ్యోతిష్మద్భ్రాజమానం మహస్వత్। అమృతస్య ధారా బహుధా దోహమానమ్। చరణం నో లోకే సుధితాం దధాతు॥ అగ్నిర్మూర్ధా భువః॥ అను నోఽద్యానుమతిరన్ విదనుమతే త్వమ్॥ హవ్యవాహగ్గ్ స్విష్టమ్॥[౧౪]

దేవీ ఘృతేన చేతసాం చ దోహమానం చత్వారి చ ॥3॥

దేవేభ్యో వై స్వర్గో లోకస్తిరోఽభవత్। తే ప్రజాపతిమబ్రువన్న్। ప్రజాపతే స్వర్గో వై నో లోకస్తిరోఽభూత్। తమన్ విచ్ఛేతి। తం యజ్ఞక్రతుభిరన్వైచ్ఛత్। తం యజ్ఞక్రతుభిర్నాన్వవిన్దత్। తమిష్టిభిరన్వైచ్ఛత్। తమిష్టిభిరన్వవిన్దత్। తదిష్టీనామిష్టిత్వమ్। ఏష్టయో హ వై నామ। తా ఇష్టయ ఇత్యాచక్షతే పరోక్షేణ। పరోక్షప్రియా ఇవ హి దేవాః॥[౧౫] తం తపోఽబ్రవీత్। ప్రజాపతే తపసా వై శ్రామ్యసి। అహము వై తపోఽస్మి। మాం ను యజస్వ। అథ తే సత్యం తపో భవిష్యతి। అను స్వర్గం లోకం వేత్స్యసీతి। స ఏతమాగ్నేయమష్టాకపాలం నిరవపత్। తపసే చరుమ్। అనుమత్యై చరుమ్। తతో వై తస్య సత్యం తపోఽభవత్। అను స్వర్గం లోకమవిన్దత్। సత్యగ్ం హ వా అస్య తపో భవతి। అను స్వర్గం లోకం విన్దతి। య ఏతేన హవిషా యజతే। య ఉ చైనదేవం వేద। సోఽత్ర జుహోతి। అగ్నయే స్వాహా తపసే స్వాహా। అనుమత్యై స్వాహా ప్రజాపతయే స్వాహా। స్వర్గాయ లోకాయ స్వాహాఽగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహేతి॥[౧౬] తగ్గ్ శ్రద్ధాఽబ్రవీత్। ప్రజాపతే శ్రద్ధయా వై శ్రామ్యసి। అహము వై శ్రద్ధాఽస్మి। మాం ను యజస్వ। అథ తే సత్యా శ్రద్ధా భవిష్యతి। అను స్వర్గం లోకం వేత్స్యసీతి। స ఏతమాగ్నేయమష్టాకపాలం నిరవపత్। శ్రద్ధాయై చరుమ్। అనుమత్యై చరుమ్। తతో వై తస్య సత్యా శ్రద్ధాఽభవత్। అను స్వర్గం లోకమవిన్దత్। సత్యా హ వా అస్య శ్రద్ధా భవతి। అను స్వర్గం లోకం విన్దతి। య ఏతేన హవిషా యజతే। య ఉ చైనదేవం వేద। సోఽత్ర జుహోతి। అగ్నయే స్వాహా శ్రద్ధాయై స్వాహా। అనుమత్యై స్వాహా ప్రజాపతయే స్వాహా। స్వర్గాయ లోకాయ స్వాహాఽగ్నయే

స్విష్టకృతే స్వాహేతి॥[౧౭] తగ్ం సత్యమబ్రవీత్। ప్రజాపతే సత్యేన వై శ్రామ్యసి। అహము వై సత్యమస్మి। మాం ను యజస్వ। అథ తే సత్యగ్ం సత్యం భవిష్యతి। అను స్వర్గం లోకం వేథ్స్యసీతి। స ఏతమాగ్నేయమష్టాకపాలం నిరవపత్। సత్యాయ చరుమ్। అనుమత్యై చరుమ్। తతో వై తస్య సత్యగ్ం సత్యమభవత్। అను స్వర్గం లోకమవిన్దత్। సత్యగ్ం హ వా అస్య సత్యం భవతి। అను స్వర్గం లోకం విన్దతి। య ఏతేన హవిషా యజతే। య ఉ చైనదేవం వేద। సోఽత్ర జుహోతి। అగ్నయే స్వాహా సత్యాయ స్వాహా। అనుమత్యై స్వాహా ప్రజాపతయే స్వాహా। స్వర్గాయ లోకాయ స్వాహాఽగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహేతి॥[౧౮] తం మనోఽబ్రవీత్। ప్రజాపతే మనసా వై శ్రామ్యసి। అహము వై మనోఽస్మి। మాం ను యజస్వ। అథ తే సత్యం మనో భవిష్యతి। అను స్వర్గం లోకం వేథ్స్యసీతి। స ఏతమాగ్నేయమష్టాకపాలం నిరవపత్। మనసే చరుమ్। అనుమత్యై చరుమ్। తతో వై తస్య సత్యం మనోఽభవత్। అను స్వర్గం లోకమవిన్దత్। సత్యగ్ం హ వా అస్య మనో భవతి। అను స్వర్గం లోకం విన్దతి। య ఏతేన హవిషా యజతే। య ఉ చైనదేవం వేద। సోఽత్ర జుహోతి। అగ్నయే స్వాహా మనసే స్వాహా। అనుమత్యై స్వాహా ప్రజాపతయే స్వాహా। స్వర్గాయ లోకాయ స్వాహాఽగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహేతి॥[౧౯] తం చరణమబ్రవీత్। ప్రజాపతే చరణేన వై శ్రామ్యసి। అహము వై చరణమస్మి। మాం ను యజస్వ। అథ తే సత్యం చరణం భవిష్యతి। అను స్వర్గం లోకం వేథ్స్యసీతి। స ఏతమాగ్నేయమష్టాకపాలం నిరవపత్। చరణాయ చరుమ్। అనుమత్యై చరుమ్। తతో వై తస్య సత్యం చరణమభవత్। అను స్వర్గం లోకమవిన్దత్। సత్యగ్ం హ వా అస్య చరణం భవతి। అను స్వర్గం లోకం విన్దతి। య ఏతేన హవిషా యజతే। య ఉ చైనదేవం వేద। సోఽత్ర జుహోతి। అగ్నయే స్వాహా చరణాయ స్వాహా। అనుమత్యై స్వాహా ప్రజాపతయే స్వాహా। స్వర్గాయ లోకాయ స్వాహాఽగ్నయే స్విష్టకృతే స్వాహేతి॥[౨౦] తా వా ఏతాః పఞ్చ స్వర్గస్య లోకస్య ద్వారః। అపాఘా అనువిత్తయో నామ। తపః ప్రథమాగ్ం రక్షతి। శ్రద్ధా ద్వితీయామ్। సత్యం

తృతీయామ్। మనశ్చతుర్థీమ్। చరణం పఞ్చమీమ్॥ అను హ వై స్వర్గం లోకం విన్దతి। కామచారోఽస్య స్వర్గే లోకే భవతి। య ఏతాభిరిష్టిభిర్యజతే। య ఉ చైనా ఏవం వేద। తాస్వన్ విష్టి। పష్ఠౌహీవరాం దద్యాత్కగ్ంసం చ। స్త్రియై చాభారగ్ం సమృద్ధ్యై॥[౨౧] ॥4॥

బ్రహ్మ వై చతుర్హోతారః। చతుర్హోతృభ్యోఽధియజ్ఞో నిర్మితః। నైనగ్ం శప్తమ్। నాభిచరితమాగచ్ఛతి। య ఏవం వేద॥ యో హ వై చతుర్హోతృణాం చతుర్హోతృత్వం వేద। అథో పఞ్చహోతృత్వమ్। సర్వా హాస్మై దిశః కల్పన్తే॥ వాచస్పతిర్ హోతా దశహోతౄణామ్। పృథివీ హోతా చతుర్హోతౄణామ్। [౨౨] అగ్నిర్హోతా పఞ్చహోతౄణామ్। వాగ్ఘోతా షడ్ఢోతౄణామ్। మహాహవిర్హోతా సప్తహోతౄణామ్। ఏతద్వై చతుర్హోతృణాం చతుర్హోతృత్వమ్। అథో పఞ్చహోతృత్వమ్। సర్వా హాస్మై దిశః కల్పన్తే। య ఏవం వేద॥ ఏషా వై సర్వవిద్యా। ఏతద్భేషజమ్। ఏషా పఙ్క్తిః స్వర్గస్య లోకస్యాఞ్జసాఽయనిః స్రుతిః।[౨౩] ఏతాన్ యోఽధ్యైత్యచ్ఛదిర్దర్శే యావత్తరసమ్। స్వరేతి। అనపబ్రవః సర్వమాయురేతి। విన్దతే ప్రజామ్। రాయస్పోషం గౌపత్యమ్। బ్రహ్మవర్చసీ భవతి। ఏతాన్ యోఽధ్యైతి। స్పృణోత్యాత్మానమ్। ప్రజాం పితౄన్॥ ఏతాన్ వా అరుణ ఔపవేశిర్విదాఞ్చకార।[౨౪] ఏతైరధివాదమపాజయత్। అథో విశ్వం పాప్మానమ్। స్వర్యయౌ। ఏతాన్ యోఽధ్యైతి। అధివాదం జయతి। అథో విశ్వం పాప్మానమ్। స్వరేతి॥ ఏతైరగ్నిం చిన్వీత స్వర్గకామః। ఏతైరాయుష్కామః। ప్రజాపశుకామో వా॥ [౨౫] పురస్తాద్దశహోతారముదఞ్చముపదధాతి యావత్పదమ్। హృదయం యజూషి పత్న్యై చ। దక్షిణతః ప్రాఞ్చం చతుర్హోతారమ్। పశ్చాదుదఞ్చం పఞ్చహోతారమ్। ఉత్తరతః ప్రాఞ్చగ్ం షడ్ఢోతారమ్। ఉపరిష్టాత్ప్రాఞ్చగ్ం సప్తహోతారమ్। హృదయం యజూగ్ంషి పత్న్యశ్చ। యథాఽవకాశం గ్రహాన్। యథాఽవకాశం ప్రతిగ్రహాఀల్లోకంపృణాశ్చ। సర్వా హాస్యైతా దేవతాః ప్రీతా అభీష్టా భవన్తి।[౨౬] సదేవమగ్నిం చినుతే॥ రథసంమితశ్చేతవ్యః।

వజ్రో వై రథః। వజ్రేణైవ పాప్మానం భ్రాతృవ్యగ్గ్ స్తృణుతే। పక్షస్సంమితశ్చేతవ్యః। ఏతావాన్ వై రథః। యావత్పక్షః। రథసంమితమేవ చినుతే॥ ఇమమేవ లోకం పశుబన్ధేనాభిజయతి। అథో అగ్నిష్టోమేన।[౨౮] అన్తరిక్షముక్థ్యేన। స్వరతిరాత్రేణ। సర్వాఀల్లోకానహీనేన। అథో సత్రేణ॥ వరో దక్షిణా। వరేణైవ వరగ్గ్ స్పృణోతి। ఆత్మా హి వరః॥ ఏకవిగ్ంశతిర్దక్షిణా దదాతి। ఏకవిగ్ంశో వా ఇతః స్వర్గో లోకః। ప్ర స్వర్గం లోకమాప్నోతి।[౨౦] అసావాదిత్య ఏకవిగ్ంశః। అముమేవాదిత్యమాప్నోతి। శతం దదాతి। శతాయుః పురుషః శతేన్ద్రియః। ఆయుష్యేవేన్ద్రియే ప్రతితిష్ఠతి। సహస్రం దదాతి। సహస్రసంమితః స్వర్గో లోకః। స్వర్గస్య లోకస్యాభిజిత్యై॥ అన్విష్టకం దక్షిణా దదాతి। సర్వాణి వయాగ్ంసి। [౨౯] సర్వస్యాప్త్యై। సర్వస్యావరుద్ధ్యై॥ యది న విన్దేత। మన్థానేతావతో దద్యాదోదనాన్ వా। అశ్నుతే తం కామమ్। యస్మై కామాయాగ్నిశ్చీయతే॥ పష్ఠౌహీం త్వన్తర్వతీం దద్యాత్। సా హి సర్వాణి వయాగ్ంసి। సర్వస్యాప్త్యై। సర్వస్యావరుద్ధ్యై। [30] హిరణ్యం దదాతి। హిరణ్యజ్యోతిరేవ స్వర్గం లోకమేతి। వాసో దదాతి। తేనాయుః ప్రతిరతే। వేదితృతీయే యజేత। త్రిషత్యా హి దేవాః। స సత్యమగ్నిం చినుతే॥ తదేతత్పశుబన్ధే బ్రాహ్మణం బ్రూయాత్। నేతరేషు యజ్ఞేషు॥ యో హ వై చతుర్హోతౄననుసవనం తర్పయితవ్యాన్ వేద। [30] తృప్యతి ప్రజయా పశుభిః। ఉపైనగ్ం సోమపీథో నమతి। ఏతే వై చతుర్హోతారోఽనుసవనం తర్పయితవ్యాః। యే బ్రాహ్మణా బహువిదః। తేభ్యో యద్దక్షిణా న నయేత్। దురిష్టగ్గ్ స్యాత్। అగ్నిమస్య వృఞ్జీరన్న్। తేభ్యో యథాశ్రద్ధం దద్యాత్। స్విష్టమేవైతత్క్రియతే। నాస్యాగ్నిం వృఞ్జతే। [3౨] హిరణ్యేష్టకో భవతి। యావదుత్తమమఙ్గులికాణ్డం యజ్ఞపరుషా సంమితమ్। తేజో హిరణ్యమ్। యది హిరణ్యం న విన్దేత్। శర్కరా అక్తా ఉపదధ్యాత్। తేజో ఘృతమ్। సతేజసమేవాగ్నిం చినుతే॥ అగ్నిం చిత్వా సౌత్రామణ్యా యజేత మైత్రావరుణ్యా వా। వీర్యేణ వా ఏష వ్యృధ్యతే। యోఽగ్నిం చినుతే।[33] యావదేవ వీర్యమ్। తదస్మిన్ దధాతి। బ్రహ్మణః సాయుజ్యగ్ం సలోకతామాప్నోతి। ఏతాసామేవ దేవతానాగ్ం సాయుజ్యమ్। సార్ష్టితాగ్ం

సమానలోకతామాప్నోతి। య ఏతమగ్నిం చినుతే। య ఉ చైనమేవం వేద। ఏతదేవ సావిత్రే బ్రాహ్మణమ్। అథో నాచికేతే॥[౩౪]

హోతా చతుర్హోతౄణాగ్ స్ప్రతిశ్చకార వా భవన్త్యగ్నిష్టోమేనాప్నోతి వయాగ్ంసి వయాగ్ంసి సర్వస్యాప్త్యై సర్వస్యావరుద్ధ్యై వేద వృఙ్క్తే చినుతే నవ చ ॥5॥

యచ్చామృతం యచ్చ మర్త్యమ్। యచ్చ ప్రాణితి యచ్చ న। సర్వాస్తా ఇష్టకాః కృత్వా। ఉప కామదుఘా దధే। తేనర్షిణా తేన బ్రహ్మణా। తయా దేవతయాఽఙ్గిరస్వద్ధ్రువా సీద॥ సర్వాః స్త్రియః సర్వాన్ పుగ్ంసః। సర్వం న స్త్రీపుమం చ యత్। సర్వాస్తాః॥ యావన్తః పాగ్ంసవో భూమేః। [౩౫] సంఖ్యాతా దేవమాయయా। సర్వాస్తాః॥ యావన్త ఊషాః పశూనామ్। పృథివ్యాం పుష్టిర్ హితాః। సర్వాస్తాః॥ యావతీః సికతాః సర్వాః। అప్స్వన్తశ్చ యాః శ్రితాః। సర్వాస్తాః॥ యావతీః శర్కరా ధృత్యై। అస్యాం పృథివ్యామధి।[౩౬] సర్వాస్తాః॥ యావన్తోఽశ్మానోఽస్యాం పృథివ్యామ్। ప్రతిష్ఠాసు ప్రతిష్ఠితాః। సర్వాస్తాః॥ యావతీర్వీరుధః సర్వాః। విష్ఠితాః పృథివీమను। సర్వాస్తాః॥ యావతీరోషధీః సర్వాః। విష్ఠితాః పృథివీమను। సర్వాస్తాః॥ [౩౭] యావన్తో వనస్పతయః। అస్యాం పృథివ్యామధి। సర్వాస్తాః॥ యావన్తో గ్రామ్యాః పశవః సర్వే। ఆరణ్యాశ్చ యే। సర్వాస్తాః॥ యే ద్విపాదశ్చతుష్పాదః। అపాద ఉదరసర్పిణః। సర్వాస్తాః॥ యావదాఞ్జనముచ్యతే। [౩౮] దేవత్రా యచ్చ మానుషమ్। సర్వాస్తాః॥ యావత్కృష్ణాయసగ్ం సర్వమ్। దేవత్రా యచ్చ మానుషమ్। సర్వాస్తాః॥ యావల్లోహాయసగ్ం సర్వమ్। దేవత్రా యచ్చ మానుషమ్। సర్వాస్తాః॥ సర్వగ్ం సీసగ్ం సర్వం త్రపు। దేవత్రా యచ్చ మానుషమ్।[౩౯] సర్వాస్తాః॥ సర్వగ్ం హిరణ్యగ్ం రజతమ్। దేవత్రా యచ్చ మానుషమ్। సర్వాస్తాః॥ సర్వగ్ం సువర్ణగ్ం హరితమ్। దేవత్రా యచ్చ మానుషమ్। సర్వాస్తా ఇష్టకాః కృత్వా। ఉప కామదుఘా దధే। తేనర్షిణా తేన బ్రహ్మణా। తయా దేవతయాఽఙ్గిరస్వద్ధ్రువా సీద॥[౪౦]

భూమేరధి విష్ఠితాః పృథివీమను సర్వాస్తా ఉచ్యతే మానుషగ్ం సీద ॥6॥

యచ్చ స్త్రియః పాగ్ంసవ ఊషాః సికతాః శర్కరా అశ్మానో వీరుధ ఓషధీర్వనస్పతయో గ్రామ్యా యే ద్విపాదో యావదాఞ్జనం యావత్కృష్ణాయసగ్ం లోహాయసగ్ం సీసగ్ం హిరణ్యగ్ం సువర్ణగ్ం హరితమష్టాదశ॥

సర్వా దిశో దిక్షు। యచ్చాన్తర్భూతం ప్రతిష్ఠితమ్। సర్వాస్తా ఇష్టకాః కృత్వా। ఉప కామదుఘా దధే। తేనర్షిణా తేన బ్రహ్మణా। తయా దేవతయాఽఙ్గిరస్వద్ధ్రువా సీద॥ అన్తరిక్షం చ కేవలమ్। యచ్చాస్మిన్నన్తరాహితమ్। సర్వాస్తాః॥ ఆన్తరిక్ష్యశ్చ యాః ప్రజాః॥[౪౦] గన్ధర్వాప్సరసశ్చ యే। సర్వాస్తాః॥ సర్వానుదారాన్థ్సలిలాన్। అన్తరిక్షే ప్రతిష్ఠితాన్। సర్వాస్తాః॥ సర్వానుదారాన్థ్సలిలాన్। స్థావరాః ప్రోష్యాశ్చ యే। సర్వాస్తాః॥ సర్వాం ధునిగ్ం సర్వాన్థ్స్వగ్ంసాన్। హిమో యచ్చ శీయతే। [౪౧] సర్వాస్తాః॥ సర్వాన్ మరీచీన్ వితతాన్। నీహారో యచ్చ శీయతే। సర్వాస్తాః॥ సర్వా విద్యుతః సర్వాన్థ్స్తనయిత్నూన్। హ్రాదునీర్యచ్చ శీయతే। సర్వాస్తాః॥ సర్వాః స్రవన్తీః సరితః। సర్వమప్సుచరం చ యత్। సర్వాస్తాః॥ [౪౩] యాశ్చ కూప్యా యాశ్చ నాద్యాః సముద్రియాః। యాశ్చ వైశన్తీరుత ప్రాసచీర్యాః। సర్వాస్తాః॥ యే చోత్తిష్ఠన్తి జీమూతాః। యాశ్చ వర్షన్తి వృష్టయః। సర్వాస్తాః॥ తపస్తేజ ఆకాశమ్। యచ్చాకాశే ప్రతిష్ఠితమ్। సర్వాస్తాః॥ వాయుం వయాగ్ంసి సర్వాణి। [౪౪] అన్తరిక్షచరం చ యత్। సర్వాస్తాః॥ అగ్నిగ్ం సూర్యం చన్ద్రమ్। మిత్రం వరుణం భగమ్। సర్వాస్తాః॥ సత్యగ్గ్ శ్రద్ధాం తపో దమమ్। నామ రూపం చ భూతానామ్। సర్వాస్తా ఇష్టకాః కృత్వా। ఉప కామదుఘా దధే। తేనర్షిణా తేన బ్రహ్మణా। తయా దేవతయాఽఙ్గిరస్వద్ధ్రువా సీద॥[౪౫]

ప్రజా హిమో యచ్చ శీయతే సర్వాస్తాః సర్వాణి బ్రహ్మణైకం చ ॥7॥

దిశోఽన్తరిక్షమాన్తరిక్ష్య ఉదారానుదారాన్ధునిం మరీచీన్ విద్యుతః ప్రవన్తీర్యాశ్చ యే చ తపో వాయుమగ్నిగ్ం సత్యం పఞ్చదశ॥

సర్వాం దివగ్ం సర్వాన్ దేవాన్ దివి। యచ్చాన్తర్భూతం ప్రతిష్ఠితమ్। సర్వాస్తా ఇష్టకాః కృత్వా। ఉప కామదుఘా దధే। తేనర్షిణా తేన బ్రహ్మణా। తయా దేవతయాఽఙ్గిరస్వద్ధ్రువా సీద॥ యావతీస్తారకాః సర్వాః। వితతా రోచనే దివి। సర్వాస్తాః॥ ఋచో యజూగ్ంషి సామాని।[౯౬] అథర్వాఙ్గిరసశ్చ యే। సర్వాస్తాః॥ ఇతిహాసపురాణం చ। సర్పదేవజనాశ్చ యే। సర్వాస్తాః॥ యే చ లోకా యే చాలోకాః। అన్తర్భూతం ప్రతిష్ఠితమ్। సర్వాస్తాః॥ యచ్చ బ్రహ్మ యచ్చాబ్రహ్మ। అన్తర్బ్రహ్మన్ ప్రతిష్ఠితమ్। [౯౭] సర్వాస్తాః॥ అహోరాత్రాణి సర్వాణి। అర్ధమాసాగ్శ్చ కేవలాన్। సర్వాస్తాః॥ సర్వాన్ ఋతూన్థ్సర్వాన్ మాసాన్। సంవథ్సరం చ కేవలమ్। సర్వాస్తాః॥ సర్వం భూతగ్ం సర్వం భవ్యమ్। యచ్చాతోఽధిభవిష్యతి। సర్వాస్తా ఇష్టకాః కృత్వా। ఉప కామదుఘా దధే। తేనర్షిణా తేన బ్రహ్మణా। తయా దేవతయాఽఙ్గిరస్వద్ధ్రువా సీద॥[౯౮]

సామాని బ్రహ్మన్ ప్రతిష్ఠితం కృత్వా త్రీణి చ ॥8॥

దివం తారకా ఋచ ఇతిహాసపురాణం చ యే చ యచ్చాహోరాత్రాణ్యృతూన్ భూతం నవ॥

ఋచాం ప్రాచీ మహతీ దిగుచ్యతే। దక్షిణామాహుర్యజుషామపారామ్। అథర్వణామఙ్గిరసాం ప్రతీచీ। సామ్నాముదీచీ మహతీ దిగుచ్యతే॥ ఋగ్భిః పూర్వాహ్ణే దివి దేవ ఈయతే। యజుర్వేదే తిష్ఠతి మధ్యే అహ్నః। సామవేదేనాస్తమయే మహీయతే। వేదైరశూన్యస్త్రిభిరేతి సూర్యః॥ ఋగ్భ్యో జాతాగ్ం సర్వశో మూర్తిమాహుః। సర్వా గతిర్యాజుషీ హైవ శశ్వత్।[౯౯] సర్వం తేజః సామరూప్యగ్ం హ శశ్వత్। సర్వగ్ం హేదం బ్రహ్మణా హైవ సృష్టమ్॥ ఋగ్భ్యో జాతం వైశ్యం వర్ణమాహుః। యజుర్వేదం క్షత్రియస్యాహుర్యోనిమ్। సామవేదో బ్రాహ్మణానాం ప్రసూతిః। పూర్వే పూర్వేభ్యో వచ ఏతదూచుః॥ ఆదర్శమగ్నిం చిన్వానాః। పూర్వే విశ్వసృజోఽమృతాః। శతం వర్షసహస్రాణి। దీక్షితాః సత్త్రమాసత॥ [౧౦౦] తప ఆసీద్గృహపతిః। బ్రహ్మ బ్రహ్మాఽభవథ్స్వయమ్। సత్యగ్ం హ హోతైషామాసీత్।

యద్విశ్వసృజ ఆసత॥ అమృతమేభ్య ఉదగాయత్। సహస్రం పరివత్సరాన్। భూతగ్ం హ ప్రస్తోతైషామాసీత్। భవిష్యత్ప్రతి చాహరత్॥ ప్రాణో అధ్వర్యురభవత్। ఇదగ్ం సర్వగ్ం సిషాసతామ్। [౫౦] అపానో విద్వానావృతః। ప్రతి ప్రాతిష్ఠదధ్వరే॥ ఆర్తవా ఉపగాతారః। సదస్యా ఋతవోఽభవన్। అర్ధమాసాశ్చ మాసాశ్చ। చమసాధ్వర్యవోఽభవన్॥ అశగ్ంసద్బ్రహ్మణస్తేజః। అచ్ఛావాకోఽభవద్యశః। ఋతమేషాం ప్రశాస్తాఽఽసీత్। యద్విశ్వసృజ ఆసత॥ [౫౨] ఊర్గ్రాజానముదవహత్। ధ్రువగోపః సహోఽభవత్। ఓజోఽభ్యష్టౌద్గ్రావ్ణః। యద్విశ్వసృజ ఆసత॥ అపచితిః పోత్రీయామయజత్। నేష్ట్రీయామయజత్త్విషిః। ఆగ్నీద్ధ్రాద్విదుషీ సత్యమ్। శ్రద్ధా హైవాయజత్స్వయమ్॥ ఇరా పత్నీ విశ్వసృజామ్। ఆకూతిరపినద్ధవిః। [౫౩] ఇధ్మగ్ం హ క్షుచ్చైభ్య ఉగ్రే। తృష్ణా చావహతాముభే॥ వాగేషాగ్ం సుబ్రహ్మణ్యాఽఽసీత్। ఛన్దోయోగాన్ విజానతీ। కల్పతన్త్రాణి తన్వానాఽహః। సగ్గ్ స్థాశ్చ సర్వశః॥ అహోరాత్రే పశుపాల్యౌ। ముహూర్తాః ప్రేష్యా అభవన్। మృత్యుస్తదభవద్ధాతా। శమితోగ్రో విశాం పతిః॥ [౫౪] విశ్వసృజః ప్రథమాః సత్త్రమాసత। సహస్రసమం ప్రసుతేన యన్తః। తతో హ జజ్ఞే భువనస్య గోపాః। హిరణ్మయః శకునిర్బ్రహ్మ నామ॥ యేన సూర్యస్తపతి తేజసేద్ధః। పితా పుత్రేణ పితృమాన్ యోనియోనౌ। నావేదవిన్మనుతే తం బృహన్తమ్। సర్వానుభుమాత్మానగ్ం సంపరాయే॥ ఏష నిత్యో మహిమా బ్రాహ్మణస్య। న కర్మణా వర్ధతే నో కనీయాన్।[౫౫] తస్యైవాత్మా పదవిత్తం విదిత్వా। న కర్మణా లిప్యతే పాపకేన॥ పఞ్చపఞ్చాశతస్త్రివృతః సంవత్సరాః॥ పఞ్చపఞ్చాశతః పఞ్చదశాః। పఞ్చపఞ్చాశతః సప్తదశాః। పఞ్చపఞ్చాశత ఏకవిగ్ంశాః। విశ్వసృజాగ్ం సహస్రసంవత్సరమ్। ఏతేన వై విశ్వసృజ ఇదం విశ్వమసృజన్త। యద్విశ్వమసృజన్త। తస్మాద్విశ్వసృజః॥ విశ్వమేనానను ప్రజాయతే। బ్రహ్మణః సాయుజ్యగ్ం సలోకతాం యన్తి। ఏతాసామేవ దేవతానాగ్ం సాయుజ్యమ్। సార్ష్టితాగ్ం సమానలోకతాం యన్తి। య ఏతదుపయన్తి। యే చైనత్ప్రాహుః। యేభ్యశ్చైనత్ప్రాహుః। ఓమ్॥[౫౬]

శశ్వదాసత సిషాసతామాసత హవిష్పతిః కనీయాన్తస్మాద్విశ్వసృజోకష్టా చ ॥9॥
తుభ్యం దేవేభ్యస్తపసా దేవేభ్యో బ్రహ్మ వై చతుర్హోతారో యచ్చామృతగ్ం సర్వా దిశో దిక్షు సర్వాం దివమృచాం ప్రాచీ నవ ॥9॥
తుభ్యం తపసా తా వా ఏతాః పఞ్చ హిరణ్యం దదాతి సర్వా దిశస్తప ఆసీద్గృహపతిష్టప్ఞ్చాశత్ ॥56॥
తుభ్యమోమ్॥

॥హరిః ఓమ్॥

॥శ్రీ కృష్ణార్పణమస్తు॥